

Palestina: Del parany d'Oslo a l'esclat de la segona Intifada (1991-2000)

<u>Introducció</u>	2
<u>1 Problemes irresolts: Oslo, la diplomàcia de la derrota</u>	6
<u>1.1. Territori i colonització</u>	6
<u>1.2. L'aigua, un recurs fonamental</u>	11
<u>1.3. La qüestió dels refugiats</u>	12
<u>1.4. La “seguretat”</u>	13
<u>2. La situació econòmica als territoris ocupats</u>	14
<u>Les conseqüències econòmiques d'Oslo</u>	15
<u>La política de tancament</u>	18
<u>3. L'impacte del procés d'Oslo sobre la societat palestina</u>	22
<u>3.1. L'origen de la resistència</u>	23
<u>3.2. Un poble en lluita: la primera Intifada</u>	27
<u>3.2. La direcció de l'OAP a l'exili: els Tunisians.</u>	28
<u>3.3. Oslo i el poder a Palestina: l'ANP en mans d'Arafat</u>	30
<u>3.4. L'oposició d'esquerra</u>	37
<u>3.5. L'ascens de l'islamisme</u>	39
<u>3.5. De la primera a la segona Intifada</u>	42
<u>Bibliografia</u>	¡Error! Marcador no definido.

Introducció

Amb la Conferència de Madrid de 1991 -en un context internacional marcat per la descomposició de la URSS i la Guerra del Golf- es va endegar un procés oficial de negociacions entre l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP) i l'estat d'Israel. El procés va suposar la fi de la Primera Intifada (1987-1991), que havia arribat a generar una forta inestabilitat política dins d'Israel i havia despertat una forta simpatia internacional pel poble palestí, que havia substituït la lluita guerrillera per una insurrecció popular. Tanmateix, el procés de negociació no va conduir a una pau entre iguals, sinó que en totes les etapes va estar clarament marcat per la supremacia israeliana¹. El resultat final fou que cap dels problemes vitals per al poble palestí va ser resolt en el marc de les negociacions i que l'autonomia palestina es va evidenciar totalment insuficient. Aquestes mancances del procés de pau són a l'arrel de l'esclat de la Segona Intifada el setembre del 2000, que obre un nou cicle.

El procés de pau es basà en els fonaments establerts a la Declaració de Principis d'Oslo (DPO), signada el setembre de 1993 a Washington sota l'apadrinament de Bill Clinton, on Isaac Rabin i Yasser Arafat encaixaren les mans en un gest històric. Els principis que regiren el procés foren el reconeixement mutu d'Israel i la OAP i la retirada israeliana d'una part dels territoris ocupats sota la fórmula de "pau a canvi de territoris", per permetre la constitució d'una autonomia palestina. Això suposava un gir absolut en la política de l'OAP, que sempre havia defensat la recuperació del conjunt del territori de la Palestina històrica –exigint la desaparició de l'Estat d'Israel en tant que estat colonial, expansionista, i una amenaça permanent a la zona- que havia de començar amb la retirada complerta dels territoris ocupats. Però la DPO no partia de reconèixer una realitat d'ocupació -de fet aquesta paraula no apareix ni una sola vegada en el text²- i

¹ Gleen Robinson, es refereix al procés de pau en termes d'una "Pau Hegemònica", a causa de la desigualtat entre palestins i israelians. "Still, in the final analysis, it was Israel that controlled what would happen-or not happen-on the ground". Robinson, Gleen E.; "The peace of the powerful", ", a CAREY, R. ; The new Intifada. Resisting Israel's Apartheid. Verso, Londres-Nova York, 2001. (p.113) Alain Gresh s'expressa en el mateix sentit: "Nunca se recordará bastante esto: los acuerdos de Oslo no eran un contrato de matrimonio entre dos esposos iguales en derechos y deberes, sino un arreglo entre un ocupante y un ocupado. Y el primero impuso, en cada etapa y con el apoyo de Estados Unidos, su único punto de vista". Robinson, Gleen E.; "The peace of the powerful", ", a CAREY, R. ; The new Intifada. Resisting Israel's Apartheid. Verso, Londres-Nova York, 2001. (p.113)

² "Strangely enough, the word 'occupation', the only legitimate and accurate word to describe Israel's illegitimate presence in the palestinian territories or some twenty-seven years was missing from the entire text. (...) There is also no discussion of the illegal settlements". BISHARA, Marwan;

Israel obtenia el dret a veto sobre qualsevol decisió, el control de les fronteres i els seus assentaments. El procés va estar marcat per una lògica segons la qual Israel no era considerada una força ocupant, com estableixen les resolucions de l'ONU i la Convenció de Ginebra, i enlloc d'orientar-se per resoldre un problema polític –la descolonització d'un país ocupat- va estar marcat per les exigències israelianes de “seguretat”, que imposaven més i més condicions a l'OAP.

L'abril de 1994 Arafat i Rabin signaren un Protocol de Relacions Econòmiques pel qual es mantenia l'economia palestina en una posició de dependència d' Israel: el comerç “exterior” –també entre Gaza i Cisjordània, que no tenen continuïtat territorial- era controlat per Israel, que a més rebutjava qualsevol compromís d'indemnització per la destrucció d'infraestructures derivada de tres dècades d'ocupació.

Un mes més tard arribà l'Acord d'El Caire, per les quals Israel es retiraria d'un 60% Gaza i Jericó, que quedaven sota control de la nova Autoritat Nacional Palestina. Israel mantenia la responsabilitat de seguretat en els controls interns i externs. Arrel d'aquest acord Arafat va retornar de l'exili, després de cinquanta anys sense trepitjar palestina.

El setembre de 1995 per l'Acord d'Oslo II, l'ANP ampliava el seu control sobre Gaza i un 3% de Cisjordània, que quedava dividida en tres zones (la zona A de control exclusiu palestí, la zona B de control mixt, i la zona C sota control exclusiu israelià. D'aquesta manera quedava legitimada l'ocupació israeliana de Gaza i Cisjordània. L'OAP no només renunciava a recuperar la Palestina Històrica sinó que acceptava la continuïtat de la presència militar israeliana en els territoris ocupats. Per la seva banda, Israel es limitava a cedir la major part de Gaza –una de les zones més pobres del món i que més problemes li generava- i una part molt minsa de Cisjordània, i obtenia la legitimitat internacional de la seva pràctica d'ocupació. Però malgrat l'escassetat efectiva de les concessions israelianes, Rabin fou assassinat per un ultraortodox precisament per haver signat aquest acord.

Palestine/Israel: Peace or Apartheid. Prospects for resolving the conflict. Zed –books. Nova York, 2001 (p.47)

El gener de 1997 es signava el protocol d'Hebron, pel qual es legalitzava l'assentament de colons a la ciutat, i el pertinent desplegament militar a la zona per raons de "seguretat". Mentre Benjamín Netanyahu havia portat el Likud al poder a les eleccions israelianes i l'octubre del 1998 signà el Memoràndum de Wye River, pel qual Israel es retirava d'un 13,1% de Cisjordània i augmentava el compromís de l'ANP amb la "seguretat". L'embrionari govern palestí va ser dotat d'importants cossos policials per reprimir els sectors que s'oposaven a la orientació que prenién els acords, molts dels quals havien encapçalat la Intifada. L'arribada de Netanyahu al govern situar el procés de pau en un impàs, i per la via dels fets va continuar la construcció d'assentaments en els territoris ocupats.

Amb el retorn al poder del laborisme amb Ehud Barak el 1999, es va signar l'Acord de Sharm el Sheik, que no passava de ser una declaració ambigua de continuar la retirada, però sense cap compromís concret. El fet que Barak ordenés la retirada de l'exèrcit israelià del sud del Líban va aixecar esperances, però la política del laborisme cap al problema palestí només tenia diferències de matís amb les del Likud. Israel no estava disposat a desmantellar els assentaments, ni a retirar-se dels territoris ocupats, ni a permetre el retorn dels refugiats, ni a renunciar a Jerusalem³.

El juliol de 2000 Clinton convidà Arafat i Barak a Camp David, i la cimera acabà com un fracàs. De fet la celebració de la cimera tenia més a veure amb la necessitat de Clinton i Gore d'un triomf diplomàtic que amb el canvis positius en el procés intern d'Israel i Palestina. S'oferí als palestins un territori inferior al 22% de la Palestina Històrica, sobre el qual Israel mantenia el control de les fronteres; la sobirania palestina sobre Jerusalem quedava limitada a l'esplanada de les mesquites; i s'indemnitzaria els refugiats però no se'ls permetria retornar. A Camp David, Israel –amb el laborisme al govern- trenca la baralla en els quatre aspectes fonamentals del procés de pau: es nega a retornar a les fronteres de 1967, es nega a desmantellar els assentaments, no retorna

³ “After he had pulled Israeli forces form Lebanon, Ehud Barak offered the Palestinians two alternatives, but not a realistic choice. They could either embrace his ‘red lines’ –notably accepting the annexation of areas occupied by most of the settlements, renouncing the Right of Return of the 3.7 million Palestinian refugees, and surrendering their national and religious symbols in Jerusalem –or remain under Israeli occupation. Naturally, the Palestinians opted for a third alternative: steadfastness.” BISHARA, Marwan; Palestine/Israel: Peace or Apartheid. Prospects for resolving the conflict. Zed –books. Nova York, 2001 (p.47)

Jerusalem i rebutja la sobirania palestina. Però el missatge al món és que són els palestins els qui no han estat prou flexibles.

En aquesta situació, la visita de Sharon a l'esplanada de les mesquites va ser una provocació evident⁴, però per si sola no explica el caràcter i la durada de la II Intifada. S'havien donat episodis anteriors (massacre d'Al-Aqsa el 1990; matança al mesquita d'Hebron el 1994 i obertura del túnel a l'esplanada de les mesquites per Netanyahu el setembre de 1996). El que explica l'esclat d'una nova insurrecció a Palestina és la insuficiència d'un procés de pau que no només no resolia cap problema fonamental per al poble palestí, sinó que el condemnava al silenci. En paraules de Marwan Bishara, "If the first Intifada of decembre 1987 had broken out as a result of direct occupation and oppression, the second Intifada was the natural out come of continued lying, deception and disappointment of seven long years of what was ment to be peace building and good neighbourly relations, referred to as the Oslo peace process"⁵.

⁴ Per Antoni Segura, "Se había llegado, pues, a la guerra de los símbolos, al punto final, al centro del mundo, al núcleo del núcleo: Haram al Sharif y el Muro de las Lamentaciones, nada más; los símbolos de piedra viva e inseparables a los que nadie quiere renunciar. Y en eso llegó Ariel Sharon, el responsable de las masacres de los campamentos de refugiados palestinos de Sabra y Chatila (Líbano) en 1982, que con su provocadora visita a la Explanada de las Mezquitas (Haram al Sharif) rompió el proceso de paz i dio lugar a una segunda Intifada, al Intifada de Al-Aqsa, que se ha cobrado centenares de víctimas, casi todas ellas palestinas. (...) Con su visita, Sharon (...) hacía el gesto que esperaban del partido conservador los miles de colonos judíos que viven en los asentamientos (...) de Jerusalén Este, la parte árabe de la ciudad. La visita de Sharon fue la provocación que encendió la mecha de la desesperación palestina." Segura, Antoni.; *Más allá del Islam. Política y conflictos actuales en el mundo musulmán*. Alianza, Madrid, 2001 (p.320)

⁵ BISHARA, Marwan; *Palestine/Israel: Peace or Apartheid*. Prospects for resolving the conflict. Zed -books. Nova York, 2001 (p.41)

1 Problemes irresolts: Oslo, la diplomàcia de la derrota

11.Territori i colonització

Els acords d'Oslo suposen la legitimació de l'ocupació del territori palestí per l'estat d'Israel. D'una banda, Israel guanya el reconeixement de la seva existència per part dels palestins i del conjunt del món àrab, cosa que suposa un retrocés respecte la reivindicació històrica d'una palestina laica, democràtica i unificada sense distinció ètnica. Això era el que defensava la carta fundacional de l'OAP i molts estats àrabs que es negaven a reconèixer Israel en tant que un estat artificial, creat en base a la puresa racial i imposat per la força com a baluard d'occident al món àrab. En paraules d'Edward Saïd, un dels principals crítics palestins dels acords d'Oslo, *“In other words, Israel took 78 percent of Palestine in 1948 and the remaining 22 percent in 1967. Only that 22 percent is in question now, and includes West Jerusalem (of 19.000 dunams there, Jews owned and 4.830 and Arabs 11.190, the rest was state land), all of which Arafat conceded in advance to Israel at Camp David”*⁶.

Però més enllà d'això, els acords d'Oslo també legitimen la presència militar israeliana sobre els territoris ocupats, considerada il·legal per la legislació internacional. A Oslo II, els territoris ocupats van quedar dividits en tres zones:

- Zona A, sota control ple de l'Autoritat Nacional Palestina: representa l'1.1% del territori de Cisjordània i el 60% de Gaza. A Gaza l'ANP rep el control sobre la zona més desèrtica, sobrepoblada⁷ i rebel, mentre Israel manté el control sobre els principals centres agrícoles, el port, les fronteres i els punts d'entrada i de sortida.

⁶ Said, E. “Palestinians under siege”, a CAREY, R. (ED.); *The new Intifada. Resisting Israel's Apartheid*. Verso, Londres-Nova York, 2001 (p.32). Des de la perspectiva de l'equip negociador d'Arafat, un dels seus membres, Faisal Hussein, *“When Palestinians decided to attend the Peace Conference in Madrid under special severe conditions, they were having the hope to save whatever they could from the remaining land of Palestine, stopping the settlements' invasion over Palestinian land in the West Bank (including East Jerusalem and Gaza Strip. Their step aimed to stop settlement from cutting the ties and links among the Palestinian land, stopping all procedures that aim to change the reality of the Occupied Territories”*, a *Statistical Study About Land Confiscation-settlements since the Declaration of Principles up to March 1995*, Arab Studies Society, Land Research Committee, Jerusalem (p.54)

⁷ Amb 20.000 hab/km², Gaza és el lloc amb la major densitat de població del món. Òbviament es tracta del punt de més difícil control per part d'Israel i el que li genera menys rendibilitat econòmica.

- Zona B, sota control de l'exèrcit israelià i la policia palestina; l'ANP hi exerceix els poders civils: representa el 38.9% del territori de Cisjordània. mentre continua la construcció d'assentaments
- Zona C, sota control exclusiu d'Israel: representa el 60% del territori de Cisjordània.

Al Memoràndum de Wye Plantation (23 d'octubre de 1998), amb Netanyahu al govern, Israel es compromet a retirar l'exèrcit i transferir el 13% de les terres de la zona C de Cisjordània a l'ANP i requalificar el 14,2% de les terres de la zona B en Zona A. Tanmateix això mai es du a terme.

Camp David, la solució que s'oferí a l'ANP –i que fou rebutjada- consistia a oferir als palestins el 50 % del territori de Cisjordània en cantons separats; el 10% havia de ser annexionat a Israel i el 40% quedava pendent de posteriors negociacions, de fet un eufemisme per continuar el control israelià. Si es mira el 50% en termes del territori de la palestina històrica, suposa el 12% de la terra de què els palestins van ser expulsats el 1948. Cal tenir en compte, a més que les zones de l'àrea A quedaven totalment envoltades per territori sota control israelià. Com assenyala Saïd, *“A glance at any of the maps reveals not only that the various parts of Area A are separated from each other, but that they are surrounded by Area B and, more important, Area C. In other words, the closures and encirclements that have turned the Palestinian areas into besieged spots on the map have been in the making and, worse still, the Palestinian Authority has conspired in this: it has approved all the relevant documents since 1994”*⁸.

En termes territorials Marwan Bishara, polític de Natzaret, resumeix el procés de pau en aquests termes: *“In the three years after the inception of the peace process, Israel redeployed from less than 3 (fractured) percent of the land. This represented seven islands of overpopulated towns along with their poverty-stricken refugee camps, deprived of their hinterland, but surrounded by Israeli-controlled areas”*⁹.

⁸ SAID, E.; 2001. (p.38)

⁹ BISHARA, Marwan; Palestine/Israel: Peace or Apartheid. Prospects for resolving the conflict. Zed –books. Nova York, 2001 (p.48)

En cap moment del procés negociador s'ha qüestionat la sobirania israeliana sobre la vall del Jordà, que suposa el control israelià de l'aigua i l'encerclament de l'autonomia palestina amb fronteres israelianes. D'aquesta manera, el procés d'Oslo legitima un recurs que s'ha evidenciat un efectiu instrument de control sobre la població palestina: el tancament dels territoris per evitar el desplaçament dels palestins que treballen a Israel.

Així, contra el que estableix la Convenció de Ginebra, Oslo fa negociable el 60% del territori de Cisjordània. Per Allegra Pacheco, advocada israeliana, *“under the Convention, a military occupation is temporary and at its termination the occupier must withdraw completely from the territory. The occupier does not acquire any sovereignty rights to the land or resources as a result of its occupation. Not one inch of occupied territory should be open to negotiation. And yet the very essence of the Oslo agreements affirms that Israel’s claims to land in the West Bank are valid and thus open to negotiation. Conceding to such a claim undermines the Convention itself and the rights of the civilians, who are the landowners and users of the territory and its natural resources”*¹⁰. A més, Oslo II legitima la propietat israeliana a les zones A i B, obtinguda per mètodes que legalment constitueixen crims de guerra¹¹, per bé que no hi ha un compromís paral·lel pels israelians de respectar les propietats i els drets dels palestins a l'àrea C.

A més d'aquest repartiment territorial, els acords d'Oslo legalitzen la política de contrucció de carreteres per a ús exclusiu dels colons. El novembre de 1993 Israel comença a destruir 5.000 dunams d'una de les millors zones palestines de vinya a Cisjordània, destruint un conreu tradicional de Halhoul, sota el consentiment de l'ANP, que no va recolzar cap procés contra les confiscacions. Les carreteres es situen estratègicament per aïllar les poblacions palestines i les zones rurals, i per facilitar el setge a les ciutats, fins l'extrem d'impedir l'entrada d'aliments. De fet, el Checkpoint ha esdevingut el símbol de la vida quotidiana als territoris ocupats durant el procés de pau.

¹⁰ PACHECO, Allegra.; “Flouting Convention: the Oslo Agreements” , a CAREY, R. (ED.); *The new Intifada. Resisting Israel’s Apartheid*. Verso, Londres-Nova York, 2001 (p. 189)

¹¹ Oslo II Annex III: article 22(3) “The Palestinian side shall respect the legal right of Israelis (included corporations owned by Israelis) related to land located in the areas under the territorial jurisdiction of the Council

Els casos de Jerusalem i Hebron han estat uns dels exemples més clars de la política israeliana. Jerusalem va quedar dividida en la consitutució de l'estat d'Israel entre una part àrab (Jerusalem oriental) i una part israeliana (Jerusalem occidental). Se suposava que en el procés de pau aquesta divisió quedaria consolidada. Tanmateix, Israel ha continuat la seva política de colonització i judaïcització de Jerusalem (ara capital del “única i indivisible” d'Israel) i el màxim que ha estat disposat a cedir és la sobirania sobre l'esplanada de les Mesquites. Jerusalem simbolitza la impossibilitat d'establir una partició i la política d'extermini de qualsevol presència àrab per part d'Israel.

També el cas d'Hebron ha estat paradigmàtic: 400 colons –és a dir el 0.03% de la població- té ocupat el 20% de la ciutat, cosa que només es pot sostenir amb una presència militar enorme. El 1997 l'ANP signa un protocol que legalitza la colònia jueva de la ciutat, donant a l'exèrcit israelià la sobirania directa sobre 1/5 part de la ciutat (l'anomenada H-2, amb 40.000 civils palestins, que queden “legalment” sota ocupació israeliana) i el dret a “garantir la seguretat” de les rodalies de la situat, de manera que l'exèrcit té autoritat per detenir, interrogar i empresonar tots els habitants d'Hebron. La secció H-2 va esdevenir el prototipus de l'apartheid israelià: els 40.000 civils palestins viuen segregats sota control militar israelià. La policia palestina també protegeix els colons d'Hebron.

Assentaments

Mentre va durar el procés de pau, Israel va dur a terme una política de fets consumats per augmentar la colonització dels territoris ocupats. Només el 1999 s'expropien 40.178 dunams de terra. Barak va fer un 65% més d'assentaments que Netanyahu i va promoure tota la xarxa de carreteres d'ús exclusiu per als colons. Segons fonts de l'ANP, des de l'inici del govern “pro-pau” de Barak el juliol de 1999 fins el desembre de 2000 es van crear 1.924 “unitats d'assentament. 110.000 colons vivien en assentaments il·legals a Gaza i Cisjordània abans d'Oslo i el nombre ha crescut fins els 195.000, a més dels 150.000 més que s'han instal·lat a Jerusalem Oriental”¹².

¹² Autoritative report on Israeli Settlement in the Occupied Territories (RISOT), Ramallah, 2000

Quan els negociadors palestins accepten a Oslo II deixar l'àrea C en mans israelianes, perden el control de la majoria de Cisjordània i també la possibilitat d'aturar l'expansió dels assentaments. Com preveien els més pessimistes, Israel va utilitzar el període interí d'Oslo per dur a terme una política de fets consumats sobre el terreny i augmentar la colonització, per tal de determinar el resultat de l'estatut final de les negociacions. Els assentaments jueus estan construïts sobre terra confiscada a la població palestina, tant de propietat privada com de propietat comunal i es regeixen per la legislació israeliana. L'article 49 de la Convenció de Ginebra prohibeix l'establiment d'assentaments en territoris ocupats. Ni Oslo I ni Oslo II estableixen cap mena de prohibició o restricció a l'establiment o expansió dels assentaments jueus a Cisjordània. Quan Rabin va presentar l'acord d'Oslo II al Knesset va declarar "Vull recordar-vos que hem pres un compromís davant del Knesset de no desarrelar cap assentament en el marc de l'Acord Interí, ni de congelar la construcció o el creixement natural"¹³. Només la segona Intifada va evitar que es negociés un estatut final que annexionaria els assentaments a Israel.

L'evolució territorial del procés de pau posa novament en evidència el caràcter expansionista de l'estat d'Israel, formulat per Theodore Hertz i els pares fundadors del sionisme.

¹³ PASSIA; *Documents on Palestine*, Vol.II, 1997, p.327

1.2. L'aigua, un recurs fonamental

L'aigua és un recurs escàs a l'Orient Mitjà i, des de la seva creació, Israel ha utilitzat el control dels recursos hídrics com un instrument de guerra. L'annexió el 1967 del territori sirià dels Alts del Golan, on es situen les fonts del Jordà, té implicacions fonamentals no només per als palestins, sinó que suposa un instrument fonamental de control estratègic del conjunt de la zona. També l'establiment de l'anomenada Línia Verda –l'hinterland fronterer entre Israel i Cisjordània- al llarg de la vall del Jordà respon a la mateixa política.

Des de 1967 Israel controla el 80% de l'aigua que arriba als territoris ocupats. La companyia d'aigües israeliana, Mekoroth, ha cavat 32 pous en els territoris, que no només serveixen els assentaents, sinó que són la principal reserva d'aigua potable de Tel Aviv, Jerusalem i Beer Sheva. De fet, el control de l'aigua s'utilitza com un mecanisme de control de la població: el febrer de 2001 Israel va tancar l'avituallament a Betlem i Hebron, deixant 300.000 palestins civils sense aigua. Oslo II estableix que Israel té dret a seguir explotant aquests recursos i que els palestins han de pagar per l'aigua obtinguda de la companyia israeliana¹⁴.

Saïd exemplifica així les conseqüències d'aquest control: *“The Gaza-based Palestinian Centre for Human Rights has documented the ‘sweepings’ of olive groves and vegetable farms by the Israeli army (...) near the Rafah border, for example and on either side of the Gush Katif settlement block. Gush Datif is an area of Gaza –about 40 percent-occupied by a few thousand settlers, who can water their lawns and fill their swimming pools, while the 1 million Palestinian inhabitants of the Strip (800.000 of them refugees from former Palestine) live in a parched, water-free zone. In fact, Israel controls the whole water supply of the occupied territories and assigns 80 percent of it for the personal use of its Jewish citizens, rationing the rest for the Palestinian population.”*¹⁵

¹⁴ Annex III-Schedule 11 2 “(...)the existing water systems supplying water to the Settlements and the military installation area, and the water system and resources inside them shall continue to be operated and managed by Mekoroth Water Co.; 5. The Council shall pay Mekoroth for the cost of water supplied from Israel and for the real expenses incurred in supplying water to the Council.”

¹⁵ SAID, E.; 2001, (p.28)

1.3. La qüestió dels refugiats

L'estat d'Israel es fonamenta en la concepció de puresa ètnica del sionisme, per la qual el poble jueu, en tant que "poble elegit" té dret per concessió divina a la terra promesa. Això suposa un projecte d'extermini de la població palestina, que –tot i que el tractament periodístic del conflicte no li ha valgut aquest concepte- es tradueix en forma de neteja ètnica. Aquesta política s'aplica mitjançant els plans militars per a l'assentament de població jueva, l'extermini directe, la destrucció massiva de qualsevol resta de presència àrab i la judaïcització del territoris¹⁶. Des del maig de 1948 s'ha produït la negació sistemàtica del dret a retorn dels refugiats, i s'ha creat una xarxa pseudolegal per emmascarar la confiscació de propietats, que legitima la confiscació per la força de 18.700 km² (92% d'Israel) de terra palestina. Aquesta xarxa es fonamenta en la "Llei de propietats absents", de 1949, per la qual l'estat d'Israel s'otorgava el dret a confiscar immediatament totes les propietats dels palestins "absents", és a dir, els expulsats per aquesta política d'extermini; segons aquesta llei, a més, els palestins ciutadans d'Israel són considerats "Present-absents" i les seves propietats també són confiscades.

Actualment hi ha uns 4.9 milions de refugiats palestins, la qual cosa suposa més de dos terços de la població, el que constitueix una situació única al món. El 88% viuen al territori de la palestina històrica i els voltants. Israel es nega a acceptar el retorn dels refugiats amb arguments econòmics i demogràfics, però el cert és que amb el que consumeixen els 8.600 colons, podrien viure a Palestina. A més, el nombre d'immigrants russos és equivalent al nombre total de refugiats del Líban i Gaza.¹⁷

Avui encara hi ha un pla del govern israelià pe transferir 1.5 milions de refugiats a diversos llocs del món i forçar l'exili dels qui estan als territoris ocupats¹⁸.

¹⁶ Entre 1948 i 1949 dels 418 pobles palestins el 53% són totalment destruïts, el 32% substancialment destruïts i el 12% parcialment destruïts. El principal objectiu de la destrucció és evitar el retorn dels refugiats i esborrar qualsevol resta de presència àrab. Veure FALAH, G.; "The 1948 Israeli-Palestinian war and its aftermath: the transformation and de-signification of Palestine's cultural landscape", *Annals of the Association of American Geographers*, June 1996, vol.86, No.2. p.54

¹⁷ Veure ABU SITTA, Salman; "The implementation of the right of return" a CAREY, R. (ED.); *The new Intifada. Resisting Israel's Apartheid*. Verso, Londres-Nova York, 2001 (pp.299-321)

¹⁸ Abu Sittta, "The return of the refugees is a realistic solution." UN International Conference on Palestine refugees. Paris, 27 d'abril 2000. (p.430)

1.4. La “seguretat”

El control sobre la població palestina s'exerceix tant des de l'exèrcit israelià i els grups armats de colons, com des de les diverses forces parapolicials creades per l'ANP en el marc dels acords d'Oslo. Això fa impossible la vida quotidiana¹⁹. De fet, Israel ha justificat tota la seva actuació sota l'argument de la necessitat de garantir la seva seguretat davant el terrorisme palestí, però en cap moment els acords han implementat cap mesura per garantir la seguretat de la població palestina davant l'actuació de l'exèrcit israelià.

Durant el procés de pau no ha deixat d'augmentar la presència militar israeliana en els territoris ocupats: es van construir 62 noves bases militars en els territoris, les entrades i sortides de les zones sota control de l'ANP queden en mans israelianes; les lleis aprovades per l'ANP, així com la designació de càrrecs polítics i de seguretat, han de ser sotmeses a ratificació israeliana.

Amb 4.000 presos de “seguretat” que ingressen –o romanen- cada any a les presons, els territoris ocupats tenen un dels índexs més elevats de presos polítics del món. Durant la primera Intifada n'hi va haver fins a 9.000, l'equivalent al 10% de la població.

(BUSCAR PRESOS POLÍTICS DEL FRANQUISME)

Quan Israel es va retirar de les ciutats palestines el 1995 enlloc d'alliberar els presoners, els va traslladar a presons en territori israelià. Durant el procés d'Oslo van ser arrestats, jutjats i/o condemnats 13.000 palestins més. La política de tancaments va fer que els palestins deportats no poguessin rebre la visita dels seus familiars. Els acords d'Oslo no preveuen l'alliberament dels presoners ni prohibeixen a Israel les deportacions ni noves detencions. Només es preveuen alliberaments parcials sense data i sense nombre de presoners, sotmesos a la conjuntura. Tots els presoners arrestats després de 1995 queden fora dels acords. A més, els pocs que són alliberats són obligats a “retornar” a Gaza o

¹⁹ “‘Normal life’, such as it was, for Palestinians living in the occupied West Bank and the Gaza Strip is now impossible. Even the 300 or so Palestinians allowed freedom of movement and other VIP privileges under the terms of the peace process have now lost these advantages, and like the rest of the 3 million or so people who endured the double burden of life under the Palestinian Authority and the Israeli occupation regime -to say nothing of the brutality of thousands of Israeli settlers, some of whom act as vigilantes terrorizing Palestinian villages and large towns like Hebron- they are subject to the closures, encirclements and barricaded roads that have made movement impossible.” SAID, E.; 2001, (p.28)

Jericó, no a casa seva. Segons Pacheco, “*instead of negotiating a complete release and the cessation of Israeli arrest and imprisonment of Palestinians, the Agreement allowed the Israelis to use the political prisoners as bargaining chips to force further concessions from the Palestinian negotiators.*”²⁰

2. La situació econòmica als territoris ocupats

La taxa d'atur als territoris ocupats s'ha multiplicat per nou entre 1992 i 1996, passant del 3 al 28%, una de les més elevades segons el Banc Mundial. El PIB ha caigut un 18.4 % en el mateix període, i el PIB per càpita caigut un dramàtic 37 %, amb un augment semblant dels índexs de pobresa²¹.

Sara Roy és una economista nord-americana que ha treballat a fons la situació econòmica dels territoris ocupats. Caracteritza Gaza com una zona sotmesa per Israel a una política de *des-desenvolupament premeditat* i considera Oslo ha posat l'economia palestina en una situació de màxima vulnerabilitat²². Roy destaca la tendència a la formació d'una estructura econòmica basada en petites unitats de producció sobre la base de productes locals adreçats al mercat domèstic. Com a conseqüència d'això, la majoria de la població ha estat allunyada dels mitjans de producció i sotmesa a una política de desqualificació del treball.

Les causes de la recessió econòmica palestina són diverses però l'eix principal és la política de tancament per part d'Israel: la restricció o la prohibició absoluta de la circulació de treballadors i productes cap a Israel o cap als mercats externs ofeguen l'economia palestina. Els tancaments es van imposar per primera vegada el març de 1993 i des d'aleshores no s'han aturat. Amb la segona intifada han adoptat la màxima expressió, en forma d'encerclaments i setges, fragmentant i desconnectant les

²⁰ PACHECO, Allegra, *Op.Cit.*(p.198)

²¹ UNESCO ; *Economic and Social conditions in the West Bank and Gaza Strip, Quarterly report*. Gaza. Oficina de l'ONU del Coordinador especial en els territoris ocupats. Abril, 1997, (p. 6).

²² “Arguably, there never has been a period since the imposition of Israeli control in 1967 when the Palestinian economy has been so vulnerable. When measured against the advances made by other states in the region, the Palestinian economy is weaker now than in 1967” Roy, Sara; “Decline and disfigurement: the Palestinian economy after Oslo”, a CAREY, R. ; *The new Intifada. Resisting Israel's Apartheid*. Verso, Londres-Nova York, 2001. (p.91)

comunitats palestines i alterant profundament el benestar. Això s'ha traduït en inestabilitat laboral, atur permanent per a un sector creixent de la força de treball, reducció de la mobilitat de la mà d'obra, reducció del comerç, afebliment dels sectors industrial i agrícola i caiguda de la producció, reducció de les inversions exteriors, baixos nivells de desenvolupament d'infraestructures, augment de la pobresa i del treball infantil, i una creixent demanda d'assistència social.

D'altra banda, la política econòmica de l'ANP està marcada pel secretisme i la manca de transparència i sembla evident l'establiment de monopolis sobre gran nombre de matèries essencials i una gestió corrupte dels serveis públics²³.

Les conseqüències econòmiques d'Oslo

Roy considera el domini d'Israel sobre l'economia palestina com un element intrínsec als acords d'Oslo: "Israel's continued domination of the Palestinian economy is not accidental. The continuation of pre-existing power relations between Israel and the Palestinians, and the structures that underlie them, is a characteristic feature of the Oslo agreements. These agreements are designed not to alter the structures of occupation but to maintain them, albeit in new, somewhat less direct forms. In this way, the Oslo agreements, like the policies that preceded them, preclude needed economic restructuring. Therefore, it is not the specific policies of any given Israeli government per se that obstruct "peace", as many observers have maintained; it is the agreements themselves (...) "Israel has the power, unchallenged by any official actor, to force unilaterally its own terms on the implementation process even if they violate the agreements themselves. Furthermore, under the terms of the Oslo agreement, Israeli military law, including many restrictions on economic activity, remains in force during the transitional phase, effectively placing the West Bank and Gaza Strip under the continued authority of the occupation regime, which retains all of its powers and prerogatives""²⁴.

²³ "Furthermore, the PA's disrespect for its own people, as seen in its consistent disregard for human rights and the rule of law, and its authoritarianism and repression have had a pernicious effect on the economy and society alike." ROY, S. *Op. Cit.* (p.93)

²⁴ ROY, S.; "De-Development revisited: palestinian economy and society since Oslo" *Journal of Palestine Studies*. Vol 28, No 3 (Spring 1999), (p. 67)

El domini israelià sobre l'economia palestina quedà legalitzat l'abril de 1994 amb el Protocol de Relacions Econòmiques (Acord de Paris). L'acord reafirmava la manca de continuïtat territorial i la configuració de les zones sota control palestí com a enclavaments aïllats i separats per zones sota exclusiu control israelià. A més, ratificava la manca de control palestí sobre les fronteres pròpies, ni interiors ni exteriors, i la capacitat d'Israel de regular l'entrada de força de treball palestina²⁵. Per Roy, "It is difficult to imagine how a viable economy could be created in over 227 tiny enclaves that are severed from one another, let alone from Palestine's logical trading patterns in surrounding countries"²⁶

Segons el protocol, els recursos fonamentals (inclosos factors crítics de producció com la terra, l'aigua, el treball i el capital) es mantenen subjectes a la jurisdicció israeliana en el conjunt dels territoris ocupats. Això és així a les zones C i B. Els palestins només controlen els recursos de la zona A, que constitueix l'àrea menys productiva des d'un punt de vista econòmic. El gruix de l'agricultura, un component essencial de l'economia local, es troba a la zona C i per tant totalment al marge del control palestí. Entre 1994 i 2000 el govern israelià confisca aproximadament 35.000 acres de terra àrab a Cisjordània, bàsicament conreada i gasta més d'un bilió de dòlars per a la construcció de carreteres (es construeixen 250 millers sobre terres expropiades) i l'expansió dels assentaments.

D'altra banda, cap producte ni cap treballador palestí poden sortir a l'exterior sense permís d'Israel. El comerç és crític per a una economia tan petita com la palestina. Palestina no pot establir acords comercials amb països tercers. Així, els Oslo de fet legalitzava i institucionalitzava els tancaments i l'ofegament econòmic com polítiques sistemàtiques. Els productes agrícoles palestins han de pagar un aranzel per ser exportats a Israel²⁷. Els altres mercats són difícilment accessibles donat el monopoli absolut d'Israel sobre productes agrícoles fonamentals en tots els mercats de la regió²⁸.

²⁵ "Both sides will attempt to maintain the normality of movement of labour between them, subject to each side's right to determine from time to time the extent and conditions of the labour movement into its area" (Protocol on Economic Relations Between the Government of the State of Israel and de PLO representing the Palestinian people, Paris, 29 d'abril de 1994. Article VII, p. 1) .

²⁶ ROY, S.;2001 (p.94)

²⁷ "Así un camión que lleve tomates de Gaza a Nablus debe detenerse en la frontera para trasladar su carga un camión israelí, y la operación será repetida a la inversa al entrar en Nablus. Este proceso requiere tres días, durante los cuales la mercancía se pudre, de modo que los costes llegan a ser tan altos como para convertir la transacción en prohibitiva (es más barato importar tomates de España que

Segons els acords d'Oslo, l'ANP no té cap competència en matèria de política econòmica. Rep una part de l'IVA recaptat per Israel, però no el controla. Així, per Roy, “the agreements have secured for Israel an uncontested Palestinian market –a source of low-technology, low-cost goods for Israel and a repository for high-priced manufactured goods from Israel²⁹”. Es tracta d'un mercat captiu, tant per les mercaderies com pel treball. Els acords d'Oslo i Paris han imposat una “liberalització” que de fet ha resultat el millor terreny per aquestes polítiques, i han substituït la submissió econòmica directa per una “integració dominada” de l'economia palestina a Israel.

Amb el procés de pau, l'objectiu estratègic d'Israel en el terreny econòmic és aconseguir un nivell més elevat d'integració econòmica amb el món àrab, aconseguir un accés més ampli als mercats àrabs i trencar la política tradicional de boicot per part dels països àrabs. Amb la signatura dels acords, l'OAP ha acceptat que el desenvolupament econòmic de Palestina passa per una coalició amb el capital israelià més que per un procés independent o per una integració econòmica amb el món àrab. Segons l'analista econòmic israelià, Asher Davidi, els articles dels acords referits a la indústria, l'agricultura, els aranzels i el treball han estat recolzats de manera entusiasta per sectors clau del capital israelià³⁰.

En qualsevol cas, cal tenir en compte que si es produeix la integració econòmica dels territoris ocupats a Israel, això es donarà en un moment en què Israel està vivint un procés d'innovació tecnològica que fa la força de treball palestina menys necessària des d'un punt de vista estructural.

llevarlos desde Gaza). La idea básica es, por supuesto, que Israel controle la economía palestina de la manera más humillante posible”. SAID, E.; Palestina. Paz sin territorios. Nafarroa. Txalaparta. 1997 (p.120).

²⁸ “According to UN Special Co-ordinator office in Occupied Territories, trade with Israel accounts for 79.8 percent of Palestinian commercial transactions. Trade with Jordan, which comes next, accounts for 2.39 percent. That this figure is so low is directly ascribable to Israel's control of the Palestine-Jordan frontier (in addition to the Syrian, Lebanese and Egyptian borders). With Israel closed off, therefore, the Palestinian economy is losing \$19.5 million a day on average –this already amounts to three times the total aid received from donor sources during the first six months of 2000. For a population that continues to depend on the Israeli economy –thanks to the economic agreements signed by the PLO under Oslo–this is a severe hardship.” SAID, E.; 2001 (p. 28)

²⁹ ROY, S.; 1999 (p.78)

³⁰ Vegeu DAVIDI, Asher; “Israel's strategy for Palestinian independence”, *Middle East Report*, September-october, 1993.

Tot això suposa que amb l'autonomia, la situació dels treballadors palestins no experimenti cap millora substancial. Segons Graham Usher, "Palestinian workers, under self-rule, will remain what they have become after 27 years under occupation: an underclass. An underclass provides cheap and flexible labour during periods of rapid technological change, and it acts as a buffer, absorbing the worst shocks of economic restructuring and cushioning the 'higher strata' –in this case, Jewish labour- against its effects. This is the economic function of the 'guest worker'. If Palestinian workers from the territories enjoy a peculiar status, it is only in that they have been made 'guests' in their own economy"³¹

Al marge d'aquestes consideracions, l'Acord de París suposa la ratificació del compromís de l'OAP amb una política de lliure mercat. Davant inexistència d'aparell d'estat i en corrent liberalitzador que recorre el món es dona per suposat que la (re)construcció de les infraestructures a Palestina ha de respondre a la iniciativa privada. Edward Said crida l'atenció en el sentit que "En el caso palestino, este vacío es particularmente erosivo, puesto que, en ausencia de instituciones independientes (tribunales, asociaciones de ciudadanos, medios de información relativamente libres, etc.) es el sector privado, constituido por hombres de negocios individuales o asociados, el que tiene el poder para dominar la actividad comercial y económica del país. Y este sector social, por mucho que sus miembros digan lo contrario, no se guía por el altruismo ni el nacionalismo, sino por los intereses, los beneficios y la palabra de la economía globalizada"³².

La política de tancament

Des del 1991 (Guerra del Golf) s'imposen restriccions per a l'entrada de treballadors palestins en territori israelià³³. Havien d'obtenir un permís de treball i els empresaris

³¹ USHER, Graham; *Palestine in Crisis. The struggle for peace and political independence after Oslo.* Pluto Press, Londres, 1997. (p.43)

³² SAID, E.; *Op.cit.* (p.129)

³³ "Así, cada mañana, en Tel Aviv, se celebra el 'mercado de esclavos', donde, desde las cinco de la mañana, se agolpan hombres llegados de Gaza para vender su fuerza de trabajo. Empresarios israelíes pasan en coche y contratan el número de brazos que necesitan. Pagados al día, sin garantías sociales ni estabilidad en el empleo, representan una mano de obra sojuzgada a capricho... Como los inmigrantes en Europa, los palestinos hacen los trabajos que nadie quiere en su lugar". GRESH, Alain; *Israel, Palestina. Verdades sobre un conflicto.* Barcelona, Anagrama, 2002 (p.132).

que contractaven il·legalment treballadors palestins s'exposaven a fortes sancions. Des d'aleshores els palestins resulten més cars, cosa que suposa una reducció dels treballadors palestins a Israel. El març de 1993 es produeix el primer tancament, justificat com una mesura de seguretat per bé que el mateixos comandaments militars reconeixien que no era una mesura efectiva contra els atemptats individuals. El tancament respon a dos factors: juga una funció psicològica per a la població israeliana, i s'utilitza com una arma política que força els palestins a acceptar petites millores econòmiques per davant de solucions polítiques i territorials a llarg termini. També es converteix en una forma de càstig col·lectiu contra el poble palestí. El 1998 s'havia tallat virtualment qualsevol interacció física, demogràfica i comercial entre Gaza i Cisjordània. Hi ha abundants històries de palestins que Cisjordània durant anys no han pogut obtenir els permisos requerits per visitar les seves famílies a Gaza. El tancament de Jerusalem –el centre comercial de Cisjordània- també ha tingut un fort impacte i de fet ha dividit el nord i el sud de Cisjordània aïllant-los totalment.

El tancament pot ser general, total o intern. El General suposa l'establiment de permisos i checkpoints en els punts claus de les fronterers; el total atura qualsevol moviment de persones i mercaderies, fins i tot els treballadors amb permís; l'intern restringeix el moviment entre les poblacions palestines de Cisjordània i entre Gaza i Cisjordània. Això només es va ser possible amb la cantonalització establerta a Oslo II. Els permisos per poder circular pels territoris ocupats o per entrar a Israel o a Jerusalem són molt restringits. El 1996 només es van autoritzar 500 passis no-VIP a Cisjordània (per a una població de més de 2,5 milions d'habitants). Els passis VIP es limiten al govern palestí que, tot i així, també té restriccions de moviment. El 1998 només els homes i dones casats i majors de 23 anys podien obtenir permisos. De fet menys del 4% de palestins de Gaza i Cisjordània van obtenir el permís per entrar a Jerusalem. Per Roy, l'accés a els permisos a acabat segmentant la població palestina: "Clearly, closure policies have led to the creation of groups or classes of people who increasingly are categorized by their ability to exercise freedom of movement, now a privilege, not a right (...) The physical, bureaucratic, and economic structure that has emerged in the Gaza Strip and West Bank since Oslo insures that when a Palestinian state is established it will be weak, internally fractured, and incapable to unified action"³⁴.

³⁴ ROY, S.; 2001, p.100

Entre 1993 i 1996 el govern Israelità imposa 342 dies de tancament total a Gaza i 291 a Cisjordània: un terç de l'any els palestins tenen prohibit qualsevol moviment físic o econòmic fora dels territoris ocupats. El tancament tenia conseqüències sobre les exportacions i els ingressos derivats del treball a Israel (el 1996 es perd el 39.6% del PIB de Gaza i el 18.2% del de Cisjordània); sobre l'atur (després del tancament total de març-abril de 1996, el 66% de la força de treball palestina es trobava a l'atur. Quan s'atura el tancament es redueix l'atur tot i que es manté en nivells alts: 10-20% a Cisjordània i 18-30% a Gaza entre 1997 i 2000).

Per Graham Usher, els tancaments són l'instrument més efectiu de submissió per Israel i tenen un paper fonamental en el procés negociador: "Clousure remains Israel's most lethal bargaining chip in future negotiations with the PLO, over the content of self-fule and over a permanent settlement. This is what Hisham Awanti calls Israel's 'sword over the Palestinians' neck'"³⁵.

Israel ha dut a terme una política deliberada de substitució de la mà d'obra: entre 1991 i 1993 el nombre de treballadors palestins que surten diàriament dels territoris ocupats per anar a treballar a Israel passa de 180.000 a 65.000. Paral·lelament s'incrementa el ritme de la immigració jueva a Israel, amb mà d'obra provinent fonamentalment de la URSS, de l'Europa de l'Est i d'Etiòpia³⁶.

La contrapartida a la política de tancaments sistemàtics i la substitució de mà d'obra palestina és la subcontractació, que segons l'economista de Gaza Salah Abd al-Shafí és el nou vehicle per a la dependència econòmica dels territoris ocupats³⁷. En els territoris ocupats es produeix un fort creixement de l'economia submergida, en què els palestins creen un teixit productiu que treballa per a companyies Israelianes. Els empresaris

³⁵ USHER, G.1997. (p.43)

³⁶ Antoni Segura ofereix les següents dades sobre l'evolució de la immigració jueva a Israel, a SEGURA, Antoni; *Aproximació al món islàmic. Des dels orígens fins als nostres dies*. Pòrtic/Ediuoc, Barcelona, 2000 (p.109)

Període	Total	Procedència
1948-51	690.000	Marroc, Iraq, Iran, Egipte, Iemen, Turquia, Romania, Polònia i Bulgària
1952-64	520.000	Europa occidental i Àfrica del Nord
1965-90	600.000	URSS, EUA, Romania, Àfrica, Amèrica Llatina
1991-92	600.000	URSS

³⁷ Vegeu ABD AL-SHAFI, Salah; "We will be working for Israel in Gaza rather than in TelAviv", *Middle East Report*, Jenuary-Februrary 1994

israelians exporten les matèries primeres que són manufacturades per subcontractes a Gaza i exportades de nou a través de la Línia Verda cap a Israel. A causa de les polítiques israelianes de tancament i substitució del treball, i amb l'atur masiu estructural que han causat, el preu de la força de treball a Gaza és inferior no només al dels treballadors israelians sinó també al de la força de treball palestina a Israel. Pel que fa al teixit industrial, la política de subcontractació d'Israel a fàbriques situades a Gaza i Cisjordània segueix el model de les maquiladores de Mèxic o les fàbriques de Taiwan: crea una ocupació limitada, transfereix baixos nivells de tecnologia, depèn de sistemes de producció basats en la intensificació del treball i crea un baix valor afegit. La política de tancaments fa la subcontrata palestina més dependent del fabricant israelià. A més molts empresaris opten davant els tancaments per transferir la producció a zones més estables com Jordània i Egipte, on els costos laborals també són baixos.

Tot això s'ha traduït en un empobriment generalitzat de la població des del 1993: les persones que viuen sota el llindar de la pobresa (definida com una llar amb dos adults i quatre infants amb un consum anyal de menys de 2.10 dòlars diaris) representen el 21% de la població adulta i el 25% de la infantil a mitjans any 2000. La pobresa es reflecteix en l'augment dels índexs de treball infantil, sobretot entre els infants de 12 a 16 anys, i en els canvis en els patrons de consum, en què el consum d'aliments domina per sobre de la resta de despeses, com l'educació i la salut. No hi ha cap dubte que mentre Israel mantingui la política de tancaments, està assegurat el seu control sobre la vida de la població palestina.

Amb la Segona Intifada, la situació econòmica s'agreuja i Palestina viu, potser per primera vegada a la seva història, una crisi humanitària derivada de la fam. L'abril de 2001 el percentatge de població que vivia per sota dels nivells de pobresa arribava al 64,2%. Amb la segona Intifada, els tancaments són gairebé permanents. Entre octubre del 2000 i març del 2001, 250.000 palestins perden la feina³⁸, no només pel tancament sinó també per la destrucció dels conreus palestins: entre octubre del 2000 i abril de 2001, 181.000 arbres i 3,7 milions de metres quadrats de conreus van ser destruïts. L'abril de 2001 l'atur als territoris ocupats es situava en el 40%, amb un 60% a Gaza. Això suposa una reducció dels ingressos per càpita del 47%.

³⁸ UNESCO; Closure drove two million palestinians into poverty. Feb 2001

3. L'impacte del procés d'Oslo sobre la societat palestina

El marc polític palestí establert als Acords d'Oslo suposa la submissió de la legislació palestina al pret a veto d'Israel en el sub-comitè legislatiu palestino-israelià. Sobre aquesta base es constitueix la Llei Bàsica per l'Autoritat Nacional en el període Transicional, embrió d'una futura constitució palestina.

La Llei Bàsica estableix una concentració dels poders executiu, legislatiu i judicial en mans del president del Consell de l'Autoritat Nacional (CAN), que actua també com a primer ministre en el consell legislatiu i té el poder per designar els responsables màxims de l'aparell judicial. La Llei tampoc no estableix cap garantia democràtica dels processos electorals: no hi ha cap definició de ciutadania i fins i tot la formació de partits polítics i el pret a reunió estan subjectes a l'aprovació per part de l'ANP dels seus "objectius i activitats".

Encara resulta més problemàtica la conceptualització de l'OAP com un cos extern a l'ANP, que de fet i té un control absolut. La responsabilitat de formar el CAN, designar-ne els membres i establir-ne les atribucions es troba en el Comitè Executiu de l'OAP, i no en el Consell Nacional Palestí, que constitucionalment n'és l'organisme màxim. La Llei Bàsica també preveu que el President del Comitè Executiu de l'OAP, pugui exercir poders extra-constitucionals

La naturalesa hegemònica del procés de pau d'Oslo té un impacte significatiu sobre el règim de poder a Palestina. L'enfrontament intern més significatiu del panorama polític palestí no és entre Hamàs i l'OLP, sinó entre els "insiders" i els "outsiders", és a dir entre els palestins que van viure sota l'ocupació des de 1967 i els qui van retornar als territoris ocupats en el marc del procés d'Oslo, abandonant l'exili a Tunísia. "The great irony of the Oslo accord is that it brought to power in Palestine an outside political elite that did not lead the revolution-the 1987-93 intifada- but rather promised to end it. The 1993 Declaration of Principles specified that a strong Palestinian police force would cooperate with Israeli and US security and intelligence units in crushing the intifada"³⁹.

³⁹ Robinson, Gleen E.; "The peace of the powerful" a CAREY, R. (ED.); *The new Intifada. Resisting Israel's Apartheid*. Verso, Londres-Nova York, 2001 (p.115)

Els “tunisians” prenen el control de l’ANP i són responsables de l’establiment d’un govern autoritari i burocràtic, que utilitza sistemàticament els aparells policials i de seguretat contra les forces d’oposició palestines. El caràcter del govern palestí no es pot atribuir a la tendència natural o cultural dels pobles àrabs a establir règims autoritaris. L’origen de l’autoritarisme de l’ANP és polític: de fet, la direcció palestina dels territoris ocupats abans dels acords d’Oslo tenia les característiques d’un govern democràtic; tenia una societat civil dinàmica i plural que actuava com un proto-estat sota l’ocupació militar; comptava amb una població amb un índex de formació elevat i una forta tradició d’identificació de la Palestina lliure amb un país democràtic i laic. Però els acords d’Oslo van portar al poder a una elit exiliada que va utilitzar l’autoritarisme personal com a instrument per consolidar la seva posició de poder sobre la societat i una contra-elit “d’insiders” que no podia controlar totalment.

3.1. L’origen de la resistència

En les condicions de 1950 el poble palestí s’enfrontava a un projecte d’extermini en un context internacional desfavorable. Alain Gresh ho explica en aquests termes “Año 1950. Israel existe en fronteras ampliadas; su población se ha duplicado entre 1948 y 1951; el Estado, reconocido internacionalmente, se adhiere a la Organización de las Naciones Unidas. En adelante es un hecho, hecho consumado, a pesar de la negativa árabe a reconocerlo. Palestina por su parte, ha desaparecido del mapa geográfico, pero también del político. Los palestinos se han dispersado; algunos se han convertido en ciudadanos de Israel, otros de Jordania, centenares de miles se pudren en los campos, en el exilio. La historia habría podido detenerse ahí. Conocemos múltiples ejemplos de pueblos fulminados, borrados de la faz de la tierra, ya por el exterminio, ya por asimilación a otros. (...) Para los palestinos, las cosas han seguido otro curso. ¿Por qué? (...) es ante todo la negativa terca, testaruda, a renunciar de los centenares de miles de campesinos y aldeanos lo que explica este estado de cosas. Esta negativa se cimentaba en una idea, la de un “retorno” rápido a sus hogares (...) Pero su obstinación también demostraba una identidad arraigada que la desgracia de los campos y los desgarramientos del exilio habrían de fortificar. Una nueva generación de militantes ha transformado est

sentimiento difuso en una fuerza política: el renacimiento de los palestinos se ha esbozado⁴⁰”.

En el context de la guerra freda i els processos descolonitzadors dels '60, i davant una situació de fractura dins el món àrab (que es visibilitzava en l'enfrontament Nàsser i el seu projecte panarabista contra els règims àrabs més reacionaris, com els de l'Aràbia Saudita o Jordània, Palestina es va convertir en una de les causes fonamentals pel món àrab. Durant els anys '50 i els '60 la principal esperança pel poble palestí es trobava a l'exterior: en el marc del panarabisme, havien de ser els estats àrabs, i els seus exèrcits, els hi emprenguessin una operació militar que derrotés Israel i permetés l'alliberament de Palestina. Els palestins a la diàspora queden decebuts amb el fracàs del panarabisme. Això, juntament amb l'annexió de Cisjordània a Jordània i de Gaza a Egipte com a conseqüència de la constitució de l'estat d'Israel, i les penoses condicions dels camps de refugiats porten a la necessitat d'una expressió política i organitzativa de la identitat i la lluita palestina.

El 1964 es creava de l'OAP, sota la tutela de Nàsser, a partir de l'estructura creada a Kuwait. Els anys '50 aquest país havia emprat una política de desenvolupament basada en el petroli i molts palestins hi emigraren per treballar de funcionaris, metges o mestres. L'octubre de 1959 Yassir Arafat fundà Fatah, que és la primera organització a plantejar que l'alliberament de Palestina havia de ser una tasca dels palestins i no dels països àrabs, prenent el model de la guerra per l'alliberament d'Argèlia. Al-Fatah deia reclamava als països àrabs que envoltessin Palestina amb un cinturó defensiu i deixessin les forces palestines enfrontar-se al sionisme. Des del gener de 1965 Fatah emprà la lluita armada contra Israel, però segueix sent un moviment marginal fins la Guerra dels sis dies. Els exèrcits egipci, sirí i jordà són destrossats per Israel i el conjunt de la Palestina històrica queda ocupada. Es posa fi l'esperança en la unitat àrab i en una victòria imposada des de fora de Palestina. Les tesis d'Arafat es veuen reforçades: els palestins prenen el control de l'OAP i de la seva lluita

El fracàs de la unió entre Egipte i Síria i la desfeta militar del món àrab a la Guerra dels Sis dies van marcar la transformació de l'OAP d'un instrument de la política regional

⁴⁰ GRESH, Alain; *Israel, Palestina. Verdades sobre un conflicto*. Barcelona, Anagrama, 2002 (p.121)

àrab a una eina del nacionalisme palestí. La incorporació en aquest nou marc a finals dels '60 de tots els grups de la resistència palestina la va convertir en la organització unitària de la lluita i li va donar una dimensió plural.

L'OAP adopta com a estratègia central la lluita armada, -tal i com s'estableix a la seva carta fundacional- vinculant el present a la història de la resistència armada contra el colonialisme britànic i contra el sionisme. Alhora nega la legitimitat de l'estat d'Israel fundat sobre bases ètnicistes i expansionistes i exigeix l'establiment d'un estat laic en el territori de la Palestina històrica (veure annex)

Entre les organitzacions *fedayines* –els grups guerrillers que es constitueixen entron el projecte d'alliberament de Palestina, trobem el Front Popular per a l'Alliberament de Palestina, de George Habash i el Front Democràtic per a l'Alliberament de Palestina, de Nayef Hawatmeh. Juntament amb Fatah opten per la guerra de guerrilles –generalitzada aleshores a l'Amèrica Llatina i el Maghreb- i estableixen la seva base a Jordània.

Malgrat el seu compromís de no interferir en afers interns àrabs, l'OAP va caure en el conflicte obert amb tots els estats àrabs en què tenia una presència significativa, com Jordània, el Líban, Síria i l'Iraq. El seu compromís amb la lluita armada, l'èmfasi en la necessitat d'independència respecte els governs àrabs, la seva composició plural i els suports de base en els camps de refugiats palestins i en a diàspora l'enfrontaven a aquests règims. La presència de l'OAP era vista pels governs àrabs com una amenaça, en la mesura en què els exposava a les represàlies israelianes i, sobre tot, enfortia els grups d'oposició locals. Això explica els intents per part de diversos estats àrabs de sotmetre, expulsar, minar o dividir l'OAP. Així, no era només l'enfrontament amb Israel sinó també les confrontacions amb els règims àrabs el que enfortia la legitimitat popular de l'OAP.

Així, Hussein, el setembre de 1970 (batejat com a “setembre negre”) va esclafar els fedayin a Jordània. La resistència palestina es refugia aleshores al Líban i, a la desesperada, es llença al terrorisme internacional, simbolitzat en l'organització Setembre Negre, qu es va donar a conèixer amb els segrestos d'avions i l'atac contra atletes israelians als Jocs de Múnic de 1972. El 1973 es posa fi aquesta estratègia i s'opta per la diplomàcia a nivell internacional, cosa que suposa el reconeixement de

l'OAP pels països àrabs, a les cimeres de Rabat (1973) i Alger (1974). El 1974 l'OAP elabora un nou programa transicional pel qual exigeix l'establiment d'una autoritat nacional en els territoris ocupats –amb la retirada d'Israel en aplicació de les resolucions de l'ONU- com un pas previ per a la constitució d'un estat laic i democràtic. Ara, enlloc d'exigir el desmantellament de l'estat d'Israel, l'OAP semblava acceptar un estat palestí limitat a una part del territori del mandat britànic. Això li va valer el reconeixement de l'ONU. Arafat s'erigeix com a ambaixador mundial del poble palestí: entra triomfalment a l'ONU i obre representacions quasi diplomàtiques a la majoria de països del Sud, a la URSS i a l'Europa occidental.. L'OAP proposa la constitució d'un estat a Cisjordània i Gaza, malgrat l'oposició del “Front del no”, encapçalat pel FPLP. La principal organització palestina accepta la coexistència de dos estats, però Israel ens nega a negociar amb “terroristes”.

Entre 1967 i l'inici del procés de pau es donen, doncs, dos elements paral·lels: l'acceptació per part de l'OAP de l'estat d'Israel i la constatació que la solidaritat dels règims àrabs amb la lluita palestina és vacil·lant: després d'haver estat derrotats per Hussein, els fedayin són expulsats de Síria. Després de la guerra del Yom Kipur (1973), a la Conferència de Camp David sota patrocini de Carter, Egipte negociarà unilateralment amb Israel la recuperació de la península del Sinaí –conquerida a la Guerra dels Sis Dies- a canvi del reconeixement de l'estat sionista. Per primera vegada es feia pública la fragmentació del front àrab.

El fet que l'exèrcit més potent del món àrab signi la pau deixa les mans lliures al gvoern israelià que envaeix el Líban el juny de 1982. L'OAP és expulsada i es refugia a Tunis. Sharon ordena les massacres de Sabra i Shatila, a mans de la falange libanesa. Aquest episodi imposa el fracàs de l'estratègia guerrillera, basada en incursions armades des dels camps de refugiats a l'exterior.

A partir d'aleshores la lluita es replega a Gaza, Cisjordània i Jerusalem est, que tenen el reconeixement internacional de territoris ocupats. Els territoris representen el 22% de la palestina històrica –fonamentalment zones desèrtiques-, mentre que el pla de partició de l'ONU de 1948 concedia als palestins el 45% del territori.

3.2. Un poble en lluita: la primera Intifada

Des dels '70, la societat palestina és una de les més actives del món àrab: el fet que Israel utilitzi els treballadors palestins com a mà d'obra barata contribueix a reduir l'enfrontament de classe intern i traslladar-lo contra l'ocupant. D'altra banda, quan el 1972 Israel autoritza l'obertura d'universitats als territoris ocupats, obre la porta a la formació d'una nova elit diferenciada de l'elit terratinent, basada en un elevat grau de formació però desposseïda de la terra (el 70% dels estudiants universitaris palestina venen de camps de refugiats i petits pobles). Aquesta nova elit va encapçalar la mobilització contra l'ocupació i alhora contra la vella elit terratinent palestina. Va ser per marginar aquesta nova elit (formada també per sectors de l'OLP) que Arafat implementà les polítiques autoritàries. El poder de les elits tradicionals palestines va acabar de ser soterrat amb la política de confiscació de terres per part d'Israel. Com a producte d'això, Israel va perdre un element clau per al control social a Gaza i Cisjordània.

Així, la societat palestina és el producte de l'ascens d'una nova elit a través de les universitats palestines, el col·lapse de les elits terratinents tradicionals derivada de la política de confiscació de terres aplicada per Israel, i la transformació, a través de les polítiques laborals israelianes que van donar lloc a noves formes d'organització social i de mobilització. Això va derivar en el desenvolupament de noves institucions socials sobre els quals es van organitzar les relacions econòmiques i l'activisme polític.

Durant la Primera Intifada, es va formar un proto-estat a Palestina que organitzà la resistència i construí una xarxa de serveis socials. L'autoritat en aquesta naixent estructura social tenia tres característiques: arribava als estrats populars, era de caràcter institucional i no personalista, i era plural i democràtica (tant per la seva composició social, com per una política deliberada de dificultar el control israelià).

El triomf més immediat de la Intifada de 1987 és que dificulta moltíssim la sostenibilitat de l'ocupació: les despeses militars israelianes als territoris ocupats arriben als 500 milions de pessetes diaris i Israel es troba en una situació internacional insostenible, que l'aboca a haver de negociar un procés de pau, sota el qual intentarà mantenir la submissió dels territoris.

3.2. La direcció de l'OAP a l'exili: els Tunisians.

Per Jamil M. Hilal, membre de l'OAP des del 1972 i membre del Consell Nacional Palestí des de 1983, va ser la primera Intifada el que va permetre redimensionar la presència internacional de l'OAP: *“It was the intifada more than anything that gave te PLO the boost it desperately needed to regain some of its standig, both among the Arab states and internationally, following its forced exit from Lebanon in 1982. The uprising erupted just when Arab support for the palestinian struggle and the PLO was at its lowest. However, the significance of the intifada also lay in the call it made for radical change in teh PLO. It highlited the PLO’s need for structural renewal , a dose of democratisation, and a amore effective policiy in a rapidly changing situation”*⁴¹.

El novembre de 1988 a Alger el Consell Nacional Palestí adopta una nova estratègia clarament articulada per a l'OAP, centrada una solució en forma de coexistència de dos estats per posar fi al conflicte. Tanmateix, mai es van adoptar les necessàries reformes organitzatives per revitalitzar el funcionament de l'OAP i lligar-la al procés de la Intifada que es donava en els territoris ocupats. Aquestes reformes haurien estat fonamentals per sostenir i desenvolupar l'alçament de masses i la consolidació d'una estructura organitzativa democràtica.

El fet que l'OAP no sabés reaccionar als reptes creats per la Intifada es deu tant a la desconexió de la direcció de les bases del moviment, com a la repressió imposada per Israel en un context regional i internacional desfavorable per als palestins. L'OAP va perdre espai sociopolític tant a la diàspora com en els territoris ocupats. Pels palestins a l'exili, la repressió, l'enfrontament amb les elits locals i la manca d'una solució a la qüestió dels refugiats en els acords d'Oslo determinen la pèrdua d'influència de l'OAP. Pel que fa als territoris ocupats, el procés de proletarització de la classe mitja palestina va enfortir les organitzacions d'esquerra dins l'OAP, que van jugar un paper fonamental en l'esclat i el desenvolupament de la primera intifada, el desembre de 1987. De fet la intifada va tenir un impacte contradictori sobre l'OAP: d'una banda la va enfortir i va permetre-hi situar-se com a interlocutor el poble palestí al món; de l'altra va posar de manifest la manca de flexibilitat de la seva estructura organitzativa, i el caràcter

⁴¹ Jamil M. Hilal; “The PLO: crisis in legitimacy” HAMMAMI, Rema; USHER, Graham (eds.); *Palestine: diplomacies of defeat, Race and Class*. Vol 37 , No. 2, oct-dec. 1995. (p.5)

burocràtic de la seva direcció, la qual cosa va fomentar l'aparició de noves estructures i formacions polítiques al marge de l'OAP que van qüestionar la seva capacitat de lideratge en els territoris ocupats. El caràcter democràtic, espontani i popular de la Intifada van topiar frontalment amb la burocratització de la direcció de l'OAP i van posar sobre la taula el problema del paper que havien de jugar les institucions nacionals en el moviment palestí. Això va posar de relleu les problemàtiques relacions entre els mecanismes de direcció de l'OAP a l'exili i les estructures organitzatives i la direcció política dels territoris ocupats. Els Comitès Populars creats per iniciativa local en el primer període de la Intifada expressaven el desig d'una participació directa en l'organització dels afers comunitaris mentre es lluitava contra l'ocupació israeliana. El funcionament d'aquests comitès es va veure durament dificultat tant per la repressió israeliana com per la voluntat de control del poder per part dels sectors més burocratitzats de l'OAP, que es feu més evident quan Israel s'acabà retirant d'algunes ciutats ocupades, en les quals es va poder establir el primer embrió efectiu d'un govern palestí sobre el terreny.

El desplaçament de la direcció de l'OAP a l'exili va suposar que l'organització acabés concebut els territoris ocupats com un factor de suport més que el terreny essencial de la lluita per a l'alliberament. De fet l'esclat de la intifada no va suposar cap canvi significatiu en el funcionament de l'OAP a l'exili⁴².

L'OAP té un aparell burocràtic enorme, i les lluites intestines –polítiques, però també de classe i de clan- sovint interferien l'eficàcia dels serveis públics que finançava per a la població. La burocratització de l'OAP es produeix com a resultat de diversos factors: els efectes de la guerra civil al Líban, que condueixen a la transformació de petits grups guerrillers en formacions militars de tipus clàssic, més grans i amb armament pesat; el finançament per part de països àrabs productors de petroli, que dona lloc a centenars

⁴² “The bureaucracy of the PLO, inflated after two decades of somewhat ineffective and runaway growth and unresponsive to the specific demands and problems of the various Palestinian communities, could not adjust itself easily and quickly to the implications of such a shift in Palestinian politics and struggle. Its higher echelons, as well as many in the leadership of its component political factions (with inflated bureaucracies themselves), saw in the emerging political reality a threat to their leadership and privileges. They went out of their way, therefore, to keep the intifada under a control exercised from Tunis or Damascus through administrative and financial means and political directives. But the new situation required, among other things, a more balanced and interactive relationship between the diaspora and the ‘interior’ wings of the Palestinian movement”. Jamil M. Hilal; “The PLO: crisis in legitimacy” HAMMAMI, Rema; USHER, Graham (eds.); *Palestine: diplomacies of defeat*, Race and Class. Vol 37 , No. 2, oct-dec. 1995 (p.9)

d'institucions, departaments, oficiles, associacions, agències, etc.; el reconeixement internacional i l'activitat diplomàtica, amb l'establiment d'oficines a diversos països; i el suport de la URSS i el seu bloc, que va portar molts quadres de l'OAP a formar-se en l'estalinisme.

El desplaçament de la direcció de l'OAP de Beirut a Tunis –quan es van tancar les portes de Síria i Jordània- va accentuar aquesta tendència a la burocratització. Les funcions de semi-estat que va assumir l'OAP durant els '70 i els '80, les tenses relacions amb els països àrabs, el fet que operava fora de la societat i els seus vincles amb fonts de finançament externes van tenir dues conseqüències: d'una banda, l'OAP es va dotar d'estructures autònomes respecte les comunitats palestines i d'un aparell d'alliberats a temps complet; i de l'altra li van permetre emmaquillar la precaritat de la seva activitat, mancada d'una presència territorial i social significativa. La Intifada va posar en evidència aquestes contradiccions, i la situació de l'organització va empitjorar amb la retirada del finançament per part dels estats del golf l'estiu del 1990, que responia a una pressió política per mantenir l'OAP dins els límits de les negociacions de Madrid.

3.3. Oslo i el poder a Palestina: l'ANP en mans d'Arafat

El gir autoritari i personalista de l'OLP només es pot entendre en el context de la consolidació al poder d'un nou règim en els paràmetres del procés d'Oslo. L'eix de l'activitat política de l'ANP, d'acord amb el seu caràcter de règim feble, era minar el poder i la posició de l'elit que s'havia erigit sobre el terreny en la lluita contra l'ocupació dels territoris. Per fer-ho havia de canviar totalment les regles del joc polític a Palestina. Això es va dur a terme en tres àmbits: primer es va desplaçar l'arrel de l'autoritat de la direcció de la intifada amb un procés de centralització de les decisions polítiques (totes les revolucions tendeixen a dispersar l'autoritat per tal de sobreviure; per contra els estats tendeixen a centralitzar-la per funcionar.; en segon lloc es va atacar la base institucional de la direcció de la intifada mitjançant la personalització de la política; finalment es va optar per un règim autoritari, que comptava amb tot el prestigi internacional.

El desmantellament de les organitzacions de base de la intifada

Les característiques de l'ocupació israeliana fan impossible la constitució d'organitzacions de base de resistència fins el 1977. Aquestes organitzacions sorgeixen en els territoris com a rebuig als acords de Camp David, des de la direcció política local, organitzada en el Comitè Nacional de Govern, format per les organitzacions d'esquerra palestina i alguns membres del PCP, que defensava un suport crític a l'OAP. Aquestes organitzacions van optar per una estratègia de mobilització de masses, abandonant l'estratègia guerrillera: *“As the occupation encroached on the ‘national institutions’ and targeted the political leadership, the national movement had two options: either confine itself to clandestine work but sacrifice a growing mass base; or evolve alternative, open structures that would be more difficult to destroy (...). The movement realised that (...) efforts had to be directed to addressing the concrete needs of different sectors of society within the framework of mass organisations”*⁴³.

Aquesta estratègia troba el punt àlgid després de la invasió del sud del Líban el 1982, amb les matances de Sabra i Shatila, que suposa la desfeta de la lluita guerrillera, i amb el temps esdevindrà l'estructura de base de la intifada. Totes les organitzacions adopten estructures de base pròpies com a mecanismes de captació de militants. La fraccionalització de les organitzacions de base derivada de la seva vinculació a una organització política es supera amb la intifada, en què es constitueix un autèntic moviment massiu amb una direcció unitària encapçalada per les organitzacions d'esquerra.

Durant els anys '90, en el marc dels acords d'Oslo, els partits d'esquerra van començar a quedar desplaçats del procés i foren substituïts per ONG's. Per Rema Hammami, sociòloga de la universitat de Birzeit, *“This movement occupied a centre stage in the struggle for Palestinian liberation in the West Bank and Gaza at a critical juncture – a period when the PLO ‘outside’ had, following the 1982 invasion of Lebanon, become bureaucratised and ineffective. The Palestinian Left ‘inside’ were not only the theoreticians of this movement, they also developed its practical framework and guided its direction. However, in the 1990's the mass movement both withdrew and was severed from its popular base. Simultaneously, the Left for a variety of reasons lost much of its direction and following. What emerged from this process of contraction and*

⁴³ TARAKI, Liza; 'Mas organisations and the West Bank', a ARURI, N. (ed.); *Occupation: Israel over Palestine*. Massachusetts, 1989,(p.442-3)

crisis, the resulting vacuum, was something called NGOs and their coalescence, in the wake of Oslo, around a notion of civil society”⁴⁴.

Quan en el marc dels acords d’Oslo, l’ANP comença a assumir funcions als territoris ocupats que abans havien garantit les organitzacions de base de la Intifada, cal redefinir els espais. D’altra banda, des de 1991, les organitzacions tendeixen a institucionalitzar-se i es professionalitzen, obtenen finançament extern i perden el seu caràcter popular. *“This transformation of the mass movement into an NGO community, of mass-based, voluntarist organisations into more elite, professional and politically autonomous institutions was a complex process in which a variety of forces were at play. (...) It is true that the foreign funding (the majority of it from European nations funnelled through their own northern NGO’s) has played a significant role in the transformation of the Palestinian NGO community”⁴⁵. (p.56)*

Les subvencions exteriors afavoreixen la despolitització i la professionalització de les organitzacions palestines, que acaben adoptant el model d’ONG europeu, es desconnecten de la realitat de base i canvien el seu discurs polític de lluita per l’alliberament en un molt més laxe centrat en el desenvolupament. La mobilització deixa de ser la prioritat i queda substituïda per la noció més indefinida de delegació. Aquesta procés és un component més de la desmobilització i la desmoralització que es produeix amb Oslo. L’esquerra i les ONG segueixen defensant del paper de la societat civil per definir un espai propi davant de l’ANP. Però aquesta aliança amb organitzacions políticament independents i molt professionalitzades és estranya. La forta dependència d l’esquerra palestina d’aquestes estructures que els permetien moure’s i tenir un espai públic és, en aquest sentit, determinant. S’ha produït un procés de transformació de les ONG’s, d’un moviment ampli de base fins esdevenir institucions professionalitzades. Aquest procés és alhora causa i efecte de la crisi organitzativa i ideològica de l’esquerra palestina, fortament marcada per l’esfondrament de la URSS.

⁴⁴ HAMMAMI, Rema: “NGOs: the professionalisation of politics”, a CAREY, R. ; The new Intifada. Resisting Israel’s Apartheid. Verso, Londres-Nova York, 2001. (p.53)

⁴⁵ *Ibid.* (p.56)

Paral·lelament, els dirigents de la Intifada són marginats sistemàticament per la nova autoritat palestina. Els llocs clau de la nova administració són confiats a exiliats o bé notables locals dels quals Arafat vol obtenir el suport. L'oligarquia tradicional palestina, que havia estat desplaçada en el procés de la Intifada, recupera el seu poder amb l'autonomia.

Alhora, l'ANP intenta integrar en els seus cossos parapolicials algunes de les estructures armades de la intifada, moltes de les quals pertanyien al propi Fatah, però s'havien escapat al control d'Arafat. La majoria dels "Falcons" de Fatah són integrats –sempre en una posició subalterna– en les forces de "seguretat preventiva", que constitueixen una mena de policia política. En canvi, els islamistes no han estat desarmats ni integrats a l'ANP.

Però aquest procés de desmantellament de les estructures de base de la intifada no és senzill. Com explica, Christophe BOLTANSKI, que va viure el procés sobre el terreny com a corresponsal de *Liberation*, "*Ce petit territoire [en referència a Gaza], situé en bordure du désert, a toujours été gouverné par des puissances étrangères. (...) Pendant des décennies, les habitants se sont tenus à l'écart de la chose publique. Le bien commun ne leur appartenait pas. Ils s méfiaient des collecteurs d'impôts, des policiers et autres fonctionnaires. Ils n'étaient liés que par un vieux code d'honneur et se faisaient souvent justice eux-mêmes en recourant à la vendetta. Avec le soulèvement, ils ont rompu les dernières amarres qui les rattachaient à un Etat ou à une administration. De décembre 1987 à juin 1994, ils ont vécu en quasi-autarcie en n'obéissant qu'à leur propre clan ou fraction politique. Des jeunes leaders ont émergé. Ils puisent leur légitimité dans les succès remportés contre l'occupant. Contrairement à leurs 'cousins' de Tunis, ils ont fait reculer l'Etat hébreu et connaissent à fond la société locale. Ils ne sont pas prêts à obéir aveuglément. 'Je ne suis pas un béni-oui-oui. Je suis un homme de l'Intifada' rétorque l'un d'entre eux à Yasser Arafat au cours d'une dispute. Les premiers contacts sont parfois orageux, notamment aux barrages dressés par la jeune Autorité palestinienne. La population croyait en avoir fini avec les contrôles de toutes sortes. Elle se retrouve enserré dans un nouveau corset*"⁴⁶.

⁴⁶ BOLTANSKI, Christophe; EL-TAHRI, Jihan; *Les sept vies de Yasser Arafat*. Grasset. 1997 (p.302)

A més, els vincles creats entre les diverses organitzacions de la intifada, i la tradició d'una organització interna democràtica, eren difícilment esborrables: “*Les grands camps de détention du Négev ou de la bande de Gaza sont devenus également des écoles de la démocratie. Chaque fraction politique s’organisait et élisait des dirigeants. ‘Nous devons remettre notre mandat en jeu tous les six mois’, raconte Soufiane Abou Zeideh [un dels principals dirigents de la intifada a Gaza, membre de l’OAP]. Les prisonniers ont appris à se connaître par-delà leurs appartenances politiques. Qu’ils soient du Hamas, du Fatah ou du Front Populaire de Libération de la Palestine, ils coordonnaient leurs actions et faisaient bloc face aux gardiens. Ces liens tissés en captivité ont été fort utiles, au moment de la signature d’Oslo, en septembre 1993*”⁴⁷.

Les bases del nou poder

El fet que en el marc del procés d’Oslo totes les funcions legislatives i executives passessin a Arafat, com a president de l’Autoritat Nacional Palestina, va suposar la marginalització de les institucions de govern creades per la intifada. Des de l’oposició palestina s’ha denunciat el caràcter autocràtic i la corrupció del govern d’Arafat i la direcció de Fatah. La corrupció és flagrant i es fonamenta en l’establiment de monopolis sobre la importació de productes bàsics, que dona lloc a grans fortunes.

Les crides reiterades a una reforma democràtica, inclosa l’adopció de la representació proporcional en les institucions de l’OAP i de les organitzacions de dones, estudiants, professionals i treballadors, mai han estat escoltades. Una de les raons d’això és el fet que la naturalesa “autònoma” de l’OAP –herència de l’exili- evita que hagi de retre comptes a la societat palestina. Tampoc hem d’oblidar que darrera d’aquestes demandes sovint hi ha una lluita pel control de l’estat per part de les diverses faccions palestines: a principis dels ’90 Hamàs exigia el 40% de llocs del Consell Nacional Palestí com a condició per integrar-se a l’OAP.

El sistema de quotes ha marginalitzat les organitzacions de base del procés de presa de decisions. Els comitès populars de la intifada han desaparegut sota la pressió política, financera i fins i tot repressiva de l’ANP. L’absència de representants dels territoris

⁴⁷ *Ibid* (p.303)

ocupats en les institucions nacionals de l'OLP i el paper limitat dels territoris en el debat polític han suposat un gran buit en el moviment d'alliberament.

Dins la pròpia OAP Arafat ha consolidat un poder hegemònic: *“Since the Oslo accords, there has been a more rapid deterioration in the legislative and executive institutions of the PLO. The exercise of power has increasingly become monopolised by one faction (who controls finances, appointments, foreign relations, and security and police functions). Increasing numbers of Palestinians believe that the ‘self-rule’ areas are run in the style of a personal fiefdom rather than a modern state, especially since the PNA is not accountable to the PLO”*⁴⁸.

El Consell Nacional Palestí no s'ha reunit des del setembre del 91 i no s'ha pronunciat com a tal sobre el procés de pau, per molt que té grans implicacions per al programa i ha suposat canvis en la carta nacional palestina. El mateix s'ha produït amb el Consell Central Palestí i el Comitè Executiu de l'OAP⁴⁹.

D'altra banda Arafat ha desenvolupat amb el suport d'Israel i dels EUA un aparell repressiu de grans dimensions. Una de les raons del deteriorament econòmic de palestina és el cost que pel govern d'Arafat suposen les seves forces policials o parapoliciales, que arriben a sumar nou aparells de seguretat els quals es controlen mútuament. Ray Surani, un advocat defensor dels drets humans a Gaza, detingut per Arafat el 1996, estima que existeixen en aquests moments 20.000 membres de serveis de seguretat per un milió de residents a Gaza; un policia per cada 50 persones, cosa que constitueix el percentatge més alt del món. Edward Said ho explica en aquests termes: “Los palestinos hemos creado un aparato de propaganda y coerción que, teniendo en cuenta su pobreza, rivaliza con cualquiera de los existentes en el Mundo Árabe. Después de años de ser víctimas de la represión árabe e israelí, los palestinos se

⁴⁸ Jamil M. Hilal; *Op.cit.* (p.13)

⁴⁹ “Si éste es el tipo de paz que la ANP de Arafat es capaz de conseguir, entonces debemos llamarlo por su verdadero nombre: una rendición en toda regla, desordenada e indigna. Incluso si aceptamos la premisa de que no existían alternativas a Oslo, lo que ha ocurrido subsiguientemente sólo puede ser descrito como una desgracia absoluta, una postración completa ante los israelíes por parte de Arafat y su puñado de sicofantes. La otra cara de todo esto es la situación abismal que el Gobierno de la ANP ha creado. Cuando Arafat se reunió con su Comité Ejecutivo de Túnez hace unas pocas semanas para discutir el acuerdo transitorio, no hubo discusión real ni quórum. La ocasión reclamaba una discusión seria sobre dónde nos encontrábamos, y hacia dónde nos dirigíamos, como comunidad. No existió tal discusión precisamente porque el Señor Líder-Presidente desea perpetuar su mando unipersonal y sus métodos” SAID, Edward W.; 1997 (p.121)

han ganado finalmente el derecho a un sistema represivo propio. No hay ley bajo la ANP, no hay procedimiento, no hay libertades reales ni derechos democráticos”⁵⁰.

A més, Arafat va acordar amb Israel una llei electoral que els beneficia mútuament i té greus deficiències democràtiques. Mitjançant la Comissió d'Enllaç Israelo-palestina, controlada per Israel, que disposa de dret a veto, cada elector és registrat d'acord al seu número d'identificació israelià. Alhora, cada candidat dels 700 que es van presentar al Consell Legislatiu també havien de comptar amb l'aprovació israeliana. No es permet cap candidatura racista, terrorista o oposada al procés de pau. Tanmateix, Israel no està obligat a excloure de les candidatures al Knesset les organitzacions israelianes amb aquestes polítiques. Aquest sistema va generar fortes crítiques per part del president de la Unitat Electoral de la UE, Eric Lidbom, que en el seu informe titulat *Enough is enough* acusava l'ANP de falsificar les eleccions incrementant el nombre de candidats de 8 a 88 sense respectar la proporcionalitat a la població, i no anomenant una Comissió Electoral Independent. La Comissió, formada per membres de l'OAP no va acceptar ni una sola reclamació. La majoria de candidats estaven lligats a Fatah o alguna de les grans famílies palestines. Però el sol fet d'haver celebrat eleccions, ja donava a l'ANP un prestigi internacional. Les eleccions al Consell de l'Autonomia Palestina i a la presidència de l'ANP es van celebrar el 20 de gener de 1996: malgrat la crida a l'abstenció de Hamàs, la participació fou del 86% i Arafat guanyà amb el 87% dels vots. També tenen un èxit destacable els dirigents “insiders” de la Intifada.

Pel que fa al control ideològic, sota l'ANP no existeix la llibertat de premsa i hi ha una forta censura sobre els llibres. Les obres dels crítics d'Arafat, com Edward Saïd, estan prohibides per l'ANP. Aquesta política no és, com podria semblar producte de la resistència, sinó al contrari: els qui van viure la intifada recorden que es rebia premsa i obres estrangeres i s'estudiaven tota mena de textos.

La manca de legitimitat de l'ANP s'ha traduït en el rebuig de la majoria de formacions polítiques palestines a formar-ne part. Fins i tot més de la meitat de membres del Comitè Central de Fatah s'han negat a acceptar càrrecs de govern. L'auge de l'islamisme polític en els darrers anys –afavorit també per la situació econòmica i per la

⁵⁰ *Ibid* (p.122)

creixent presència imperialista a la zona des de la Guerra del Golf- és una altra expressió de la crisi de legitimitat que embolcalla la política palestina.

3.4. L'oposició d'esquerra

El FPAP i el FDAP van respondre a la signatura dels acords d'Oslo –que s'havien negociat secretament⁵¹, d'esquena a l'oposició a Arafat- dimitint de tots els seus llocs a l'OAP i formant un bloc rejeccionista, juntament amb Hamas i la Jihad Islàmica. El principal objectiu del FDAP i el FPAP era refomar l'OAP i expulsar la direcció d'Arafat, que caracteritzaven com a liquidacionista. Hamàs, però, rebutjava integrar-se a l'OAP. L'oposició d'esquerra era partidària d'una solució al conflicte basada en la retirada dels territoris ocupats, mentre que Hamàs seguia rebutjant qualsevol partició del territori de la Palestina històrica.

A partir de la signatura dels acords d'Oslo l'oposició d'esquerra va quedar sotmesa a l'Islamisme: no es va organitzar cap mobilització independent, sinó que aquestes foren protagonitzades per Hamàs o fins i tot per sectors d'oposició dins de Fatah. Després de la massacre d'Hebron –potser la millor oportunitat per a l'oposició de posar en qüestió els fonaments dels acords de pau- el FPAP i el FDAP van fer un front temporal amb activistes de Fatah, reproduint la Direcció Nacional Unificada de la primera intifada, però en la nova situació política el projecte va fracassar.

L'oposició política d'esquerra no va saber formular un programa polític coherent per a l'autonomia palestina ni una alternativa política als acords d'Oslo⁵². Per molt que va denunciar el contingut dels acords, va topar amb una societat palestina esgotada per anys de conflicte que necessitava confiar en un procés de pau.

⁵¹ El secretisme entorn l'inici del procés d'Oslo, s'explica perquè el contingut de l'acord és massa greu davant les poblacions respectives com per què Arafat i Rabin el facin públic: “*Under the auspices of the Norwegian Foreign Minister, Johann Jorgen Holst, on 9 september 1993, Arafat and Rabin exchanged letters which marked the historic beginning of an attempt to arrive at a settlement. arafat's letter assured Rabin that the PLO recognised 'the right of the State of Israel to exist in peace and security', renounced terrorism, and pledged to remove the sections of the National Charter which denied Israel's right to exit, in a separate letter to Holst he called on the inhabitants of the West Bank and Gaza to reject violence –in effect to call of the Intifada. Rabin's reply recognised 'the PLO as a representative of the Palestinian People'*” Fraser, T.G.; *The arab-israeli conflict*. Macmillan Press. Londres, 1995 (p.145)

⁵² Vegeu USHER, Graham; *Op.cit* (capt.5)

Amb l'establiment de ANP el juny de 1994, el dirigent històric del FPAP, George Habash, va cridar a l'oposició a no posar pals a les rodes a les noves institucions palestines. Això va generar conflictes a l'interior i entre les bases de l'organització a la diàspora.

Pel que fa al moviment obrer, cal tenir en compte que els treballadors són de lluny el potencial més fort de la societat civil als territoris ocupats. Segons el Democracy and Workers' Rights Centre de Ramallah, l'abril de 1993 la força de treball palestina estava formada per 339.000 treballadors, 90.000 dels quals treballaven a Cisjordània, 60.000 a Gaza i 189.000 a Israel. Tot i la seva potencialitat, la naturalesa inestable i no-qualificada del treball, que implicava fortes dificultats per a l'organització sindical, i el fet que majoritàriament treballessin a Israel va fer que els treballadors palestins veiessin com a únic adversari l'ocupant militar, i no la burgesia palestina. Això va suposar que durant al intifada, les demandes de classe van quedar subordinades a les nacionals i que el grau de desenvolupament de la consciència de classe fos baix.

La influència política dels treballadors va quedar afeblida en el procés d'Oslo per dues raons, d'una banda, les conseqüències dramàtiques de la política de tancaments, substitució de la mà d'obra i subcontractació; de l'altra, la divisió del moviment obrer en diverses línies com a conseqüència de les divergències polítiques derivades dels acords.

Abans d'Oslo, hi havia tres centrals sindicals als territoris ocupats: una sota control de Fatah, una altra que prenia com a referent el FSAP i la tercera del FPAP i el Partit del Poble. Com a conseqüència de les diferències polítiques sorgides dels acords de Madrid, es va produir una fragmentació dle moviment obrer en més de 161 sindicats, que no passaven en conjunt dels 6.000 afiliats. Aquesta divisió no va servir per defensar els interessos delst treballadors en el procés de pau, i aquests s'allunyaren de les estructures sindicals. Amb la signatura de l'acord d'Oslo es va retrobar el camí de la unitat i l'octubre de 1993 les tres federacions van acordar celebrar eleccions el 1995. Just en aquell moment va entrar en joc la Unió General de Treballadors Palestins, amb base a Tunis, que va imposar la seva direcció, deixant només dos llocs per a representants de dins dels territoris en una executiva de 19 membres.

Donada la composició de classe de l'ANP i la seva política econòmica, és evident que els treballadors palestins estan pagant un preu molt alt per l'autonomia, i que el seu propi govern els nega els mínims canals democràtics per qüestionar les seves polítiques i defensar els seus drets.

3.5. L' ascens de l'islamisme

Hamàs reapareix a l'escena el desembre del 1992 amb una ofensiva que provoca la mort de sis soldats israelians en pocs dies. El govern Rabin va respondre amb la deportació de 415 persones al sud del Líban, acusades de fonamentalisme i obrí una etapa d'intensa repressió. En ple procés de Pau, l'OAP acorda amb Israel una col·laboració en aquesta repressió per eliminar el que probablement era el seu rival polític de més pes.

Hamàs es va constituir el febrer de 1988 com una ala de la Germandat Musulmana a Palestina, sota el lideratge espiritual de Sheikh Ahmad Yasin, que s'havia donat a conèixer com a membre del moviment sociocultural islàmic. L'islamisme a Palestina havia centrat la seva activitat en combatre el laïcisme de l'OAP i no tenia cap implicació en el moviment de resistència a l'ocupació. Amb finançament saudita, la Germandat Musulmana va construir, sobretot a Gaza, una impressionant infraestructura social, facilitada tant per la crisi de l'OAP després de la desfeta del Líban el 1982 com per l'actitud de les autoritats israelianes d'ocupació, que veien l'ascens de l'islamisme polític com un instrument útil per dividir i afeblir el moviment nacional palestí. El governador militar de Gaza, el General Segev, va reconèixer el 1986 haver “donat suport financer a alguns grups islàmics a través de mesquites i escoles religioses, per tal de crear una força que pogués enfrontar-se a les forces d'esquerra que recolzaven l'OAP”⁵³.

Amb l'esclat de la primera intifada, la Germandat Musulmana va dubtar entre mantenir la seva posició d'acomodació de facto amb l'ocupació o bé implicar-se en la intifada per mantenir la seva influència sobre les masses. La contradicció es va resoldre amb la creació de Hamàs, un moviment islamista per a l'alliberament nacional. L'agost de 1988 va publicar el Manifest del Moviment de Resistència Islàmic, una barreja de puritanisme social islàmic, acomodació al nacionalisme de l'OAP i antisemitisme

⁵³ AAVV.; *Special report on religious fundamentalism*, Palestine Studies Centre, Damasc, 1988

decimonònic. Hamàs va participar en la primera intifada, amb una direcció, pamflets i calendari de vagues diferenciat, i tení l'alçament d'un to espiritual, més que plantejar-lo com una estratègia política o militar. El seu principal activisme va ser la lluita contra l'ofensiva social "viciosa" i les demostracions de "comportament anti-islàmic", especialment a Gaza, on les dones eren forçades a portar vel, per no ser acusades de col·laboracionisme. No va ser fins el 1989 que Israel va il·legalitzar l'organització, un any després d'haver prohibit l'OAP i tots els comitès populars.

Hi ha dos factors que marquen el pas de l'Islamisme cap a una alternativa política per a l'alliberament de Palestina. El primer és la decisió del Consell Nacional Palestí el 1988 de reconèixer Israel en les fronteres anteriors a 1967 i l'adopció formal d'una solució de coexistència de dos estats; Hamàs va condemnar la decisió com un sacrilegi. El segon és l'inici del procés de Pau, davant el qual Hamàs va boicotejar la Conferència de Madrid i intensificà les accions als territoris. Hamàs va exigir el "retorn a la lluita armada" i el 40 o 50% de la representació en tots els cossos de l'OAP.

Hamàs va saber explotar les contradiccions de l'actuació negociadora de l'OAP amb una mobilització de masses a Gaza, que es traduí en tres dies de vaga consecutius. El juliol de 1992 s'arribà a l'enfrontament entre partidaris de Fatah i de Hamàs, que deixà un centenar de ferits i tres morts⁵⁴. Això va restar popularitat als Islamistes, que van intentar recuperar credibilitat amb el gir cap a la lluita armada⁵⁵.

Des de la signatura dels acords d'Oslo, Hamàs es constitueix com l'única gran força d'oposició política en la societat palestina. Ho aconsegueix amb tàctiques molt calibrades de guerrilla, aliances polítiques i una agenda social pragmàtica. Però el seu objectiu final és la islamització de la població i es dedica a minar el procés de pau, no

⁵⁴ El setembre de 1993, els presos de Fatah i Hamàs signarien un pacte prohibint la violència interpalestina i comproment-se a resoldre políticament les diferències sorgides arrel del procés d'Oslo.

⁵⁵ " Hamas fully-fledged, and belated turn to armed struggle in december 1992 was thus based less on any strategic vision vis à vis the intifada than an attempt to rescue Hamas' credibility among Palestinian public opinion- a public that was growing weary of the sacrifices entailed by the uprising as well as os such 'negative phenomena associated with 'fundamentalists' as a rising toll of internecine 'collaborator' killings and stifling social puritanism. Having failed to wrest legitimacy from Fatah on the street, Hamas instead tried to appropriate its nationalist legacy of armed struggle against Israel and, in upping the military ante, stymie Rabin's plans for autonomy" USHER, Graham.; "What kind of nation? The rise of Hamas in the occupied territories" " a CAREY, R. (ED.); *The new Intifada. Resisting Israel's Apartheid*. Verso, Londres-Nova York, 2001 (p.68-69)

tant per un plantejament polític coherent amb la defensa dels drets del poble palestí com per posar fi al paper hegemònic de l'OAP. Arafat es troba en la contradicció de condemnar el terrorisme palestí per defensar un procés de pau que no estava obtenint cap resultat tangible. Les seves paraules de condemna satisfan Israel -sense que això suposi cap canvi substancial en la seva política- però minen la legitimitat d'Arafat als territoris ocupats. Per la seva banda, Hamàs passa dels atemptats contra destacats caps militars israelians a dur a terme accions contra la població civil, que van justificar per a la societat israeliana el recurs a càstigs col·lectius imposats per Rabin i resten suports internacionals a la causa palestina.

Hamàs s'aproxima a les organitzacions d'oposició a Arafat dins l'OAP i el gener de 1994 s'integra a l'Aliança de Forces Palestines, o "Front del No", una coalició de deu moviments oposats a Oslo que incloïa el Front Democràtic i el Front Popular, aleshores integrants de l'OAP. De fet, amb la signatura dels acords i la convocatòria d'eleccions a l'ANP el moviment islamista es divideix entre "pragmàtics" -partidaris de participar-hi i guanyar quotes de poder al govern emergent- i "rebutjadors"-contaris a participar en qualsevol procés lligat a una autonomia insuficient. Els primers pantejaven que calia aprofundir les victòries electorals obtingudes a la Universitat de Berzeit o al Col·legi d'Enginyers, tradicionals feus de Fatah, en què l'OAP va ser desplaçada per l'Aliança de Forces Palestines. Finalment Hamàs adoptà una solució de compromís, per la qual no es presentaria a les eleccions a l'ANP però sí a les "d'institucions d'interès públic", com els ajuntaments o els cossos professionals.

L'abril de 1994, un mes abans que 10.000 policies palestins comencessin a actuar a Gaza i Jericó, els braços militars de Fatah i Hamàs van signar un acord de no-bel·ligerància, que incloïa la fi de 'campanyes difamatòries' i de convocatòries unilaterals de vagues. Aquesta política coincidia amb les orientacions de FPAP. Poc després, el comandant de l'exèrcit israelià Doron Almong es reunia amb el cap de Hamas, Muhsein Abu Ata per discutir els acords d'Oslo i el nou modus vivendi de Hamas.

Com assenyala Edward Said, l'auge de l'islamisme a Palestina és el resultat de l'acció combinada de la repressió israeliana i la crisi de l'OAP. "It is true, of course that Hamas is primarily a creation (unintended, no doubt) of the Israeli occupation. But it would not

have adopted the features it did, nor acquired a popular base, without the crisis that was engulfing the PLO. Hamas emerged shortly after the outbreak of the intifada, at a juncture when the PLO appeared (to some Palestinians at least) to be relaxing its full commitment to independent statehood and the exercise of self-determination for the Palestinians, and after a period when it seemed to have abandoned or been unable to carry out effective resistance against Israel”⁵⁶. Ara Hamàs juga el paper que jugava l'OAP en els seus primers anys: formular una estratègia contra l'ocupació, definir la identitat palestina, desenvolupar una ideologia capaç de sostenir una mobilització a llarg termini, crear estructures d'estat eficients, constituir relacions regionals i internacionals i proposar solucions als problemes socioeconòmics de la gent de Gaza i Cisjordània. Sembla ser que dins l'islamisme palestí s'estan generant les mateixes tendències (la “pragmàtica”, la “conservadora” i la “radical”) que van sorgir en l'islamisme polític a l'Iran.

3.5. De la primera a la segona Intifada

La intifada combina un moviment de defensa dels drets civils amb la lluita per a la independència nacional, a través de tres mètodes: l'alçament massiu pacífic, l'ús limitat de la violència com el llançament de pedres, i la lluita armada localitzada i limitada.

La primera intifada expressa la fi de les il·lusions del poble palestí: l'esperança en una intervenció contundent per part del món àrab, en la lluita guerrillera des de l'exterior, en la insostenibilitat de l'ocupació. En canvi, la segona intifada és el resultat de la desil·lusió generada pel procés d'Oslo que, en deu anys de negociació, no aconsegueix resoldre cap dels problemes fonamentals del poble palestí. Per Ghassan Andoni, president del Centre Palestí per l'Apropament del Poble, *“The major illusion of Oslo was that it was a peacemaking process. The two sectors who most believed in this illusion were mainstream Palestinians and the Israeli peace movement. The interim arrangements, dressed up in meretricious garb of diplomacy, blinded both to the reality of continued occupation. When the illusions were finally stripped away with the Camp David talks in the summer of 2000, the Palestinians were faced with the unbearable*

⁵⁶ SAID, Edward W.; 1997 (p. 16)

misery otheir life and lac of a future-especially the younger generation, the most sensitive compass in any nation”⁵⁷ .

La intifada de 1987 es va caracteritzar per ser un moviment de masses que implicà directament la majoria de la població en la resistència, d’una manera o d’una altra. Es donà en el conjunt dels territoris ocupats i va adoptar mètodes que anaven des de la protesta pacífica, fins a la desobediència civil o la violència limitada. Aquests mètodes evidenciaven tant a l’interior com a l’exterior que es tractava d’una confrontació entre un poble oprimint i un ocupant forani. D’altra banda, la lluita s’articulà des de comitès populars, cosa que suposava un elevat grau de descentralització del poder polític: es creà un sistema escolar paral·lel, i s’articulà el boicot als productes israelians, així com una “revolta d’impostos”. Com que la resistència tenia una àmplia participació popular i una metodologia diversa va aconseguir confondre l’exèrcit israelià i desenvolupà un gran potencial per sostenir-se.

La segona intifada, que esclatà arrel de la provocadora ocupació per Sharon de l’esplanada de les mesquites el 28 de setembre de 2000, difereix en alguns aspectes fonamentals de la primera. D’una banda, els acords d’Oslo creen un entorn nou: els enfrontaments es concentren en les zones sota domini israelià i a la frontera, cosa que facilita una repressió israeliana més ferotge. A més, el fet que s’hagi reconegut l’ANP situa el conflicte als ulls del món en una guerra per territori entre dos estats, igualment legítims. Finalment, es dóna quan han fracassat les il·lusions en un procés de pau que no conduïa enlloc, de manera que no es pot aturar amb un acord que no contingui les reivindicacions fonamentals (retirada total dels territoris ocupats, sobirania sobre Jersusalem oriental , retorn refugiats, estat propi...). La centralització total del poder polític en mans d’una ANP que aplica mètodes autoritaris també és un element nou, i hi ha diversos factors dificulten la involucració de les masses en la segona intifada: d’una banda, el protagonisme dels grups armats, que allunya la majoria de la població de la confrontació directa; i de l’altra la corrupció dins l’ANP, que ha perdut la confiança de la població, més encara quan col·labora amb Israel per dur a terme una repressió interna.

⁵⁷ Andoni, Ghassan; “A comparative study of intifada 1987 and Intifada 2000”, a CAREY, R. ; *The new Intifada. Resisting Israel’s Apartheid*. Verso, Londres-Nova York, 2001 (p.210)

D'altra banda, la implicació dels joves palestins en la resistència contra l'ocupació israeliana no és un fenomen nou, perquè les característiques del conflicte fan que sigui impossible allunyar-ne els infants i els joves i la lluita es transmet de generació en generació. Com el 1987 una nova generació protagonitza la reacció contra l'ocupació israeliana, però aquesta vegada, també contra el funcionament i la política de l'ANP. En el cas de la Intifada de 2000 es produeixen molts més morts entre els joves: a causa del confinament dels punts de conflicte en àrees específiques, que fan que els manifestants estiguin més exposat als soldats i fanctiradors israelians, i també per la política d'extermini directe aplicada per l'exèrcit, amb l'aval d'una població que reacciona al terrorisme situant la ultradreta al govern.

Per Andoni, "Intifada 1987 was an eye-opening event for many Israelis. (...) The overwhelmingly nonviolent character of the rebellion and the unprecedented level of Israeli oppression encouraged many Israelis to work against the occupation as an essential requirement to achieve peace, and the uprising helped the Israeli anti-occupation movement in its campaign against state policy (...). Israel society was genuinely divided. In 1987 there was a clear separation between the question of Israel's occupation and any worries about the existence of Israel. Intifada 2000, however, was oriented not simply around the general demand of ending the occupation but around the specific insistence on Palestinian control of East Jerusalem and the right of return. Because these two demands have much less sympathy among Israelis (...) the anti-occupation camp failed to develop as a genuine peace camp. (...) Therefore, Palestinians have been facing a Israeli society that is, at least vis-à-vis the Palestinian question, more united than ever. Also, the fact that there has been more armed resistance in this uprising has severely limited the chances even for the radical and extremely marginalized Israeli peace groups to participate in anti-occupation efforts"⁵⁸.

Pel que fa al paper del mitjans de comunicació: a diferència de 1987 la cobertura de la Intifada s'ha centrat més en el terrorisme que en l'alçament de masses. S'acusa els pares d'enviar els fills a morir, s'informa d'incidents puntuals, i s'equipara el sofriment d'un i altre bàndol. En el context de "creuada internacional contra el terrorisme"

⁵⁸ *Ibid*, (p.217)

posterior a l'11 de setembre, els mitjans no han deixat d'identificar la causa palestina amb el terrorisme islàmic.

Un dels factors més significatius del fracàs d'Oslo i del consegüent esclat de la segona Intifada és el descrèdit dels "tunisians" i l'ascens dels insiders de l'OLP (Bargouti). Les forces de seguretat palestines juguen un paper secundari en les primeres setmanes de la intifada, les milícies tanzim (veterans de la primera intifada) tenen tot el protagonisme.

Bibliografía

- ABD AL-SHAFI, Salah; “We will be working for Israel in Gaza rather than in TelAviv”, *Middle East Report*, Jenuary-Februrary 1994
- AMSON, Daniel; *Israël et Palestine*. PUF, Paris 1992.
- ARAB STUDIES SOCIETY; *Statistical Study About Land Confiscation-settlements since the Declaration of Principles up to March 1995*, Land Research Committee, Jerusalem
- ARURI, N. (ed.); *Occupation: Israel over Palestine*. Massachusetts, 1989
- *Autoritative report on Israeli Settlement in the Occupied Territories (RISOT)*, Ramallah, 2000
- BARON, Xavier; *Les Palestiniens. Genèse d’une nation*. Editions du Seuil. Paris, 2000
- BISHARA, Marwan; *Palestine/Israel: Peace or Apartheid. Prospects for resolving the conflict*. Zed –books. Nova York, 2001
- BOLTANSKI, Christophe; EL-TAHRI, Jihan; *Les sept vies de Yasser Arafat*. Grasset. 1997
- CAREY, R. ; *The new Intifada. Resisting Israel’s Apartheid*. Verso, Londres-Nova York, 2001
- DAVIDI, Asher; “Israel’s strategy for Palestinian independence”, *Midle East Report*, September-october, 1993
- FALAH, G.; “The 1948 Israeli-Palestinian war and its aftermarth: the transformation and de-signification of Palestine’s cultural landscape”, *Annals of the Association of American Geographers*, June1996, vol.86, No.2. p.54
- FRASER, T.G.; *The arab-israeli conflict*. Macmillan Press. Londres, 1995
- GRESH, Alain, BILLION, D. (dirs.); *Actualités de l’État palestinien*. Complexe, Brusel·les, 2000
- GRESH, Alain; *Israel, Palestina. Verdades sobre un conflicto*. Barcelona, Anagrama, 2002
- GRESH, Alain; VIDAL, Dominique; *Palestine 47. Un partage avorté*. Complexe, Brusel·les, 1994
- HAMMAMI, Rema; USHER, Graham (eds.); *Palestine: diplomacies of defeat, Race and Class*. Vol 37 , No. 2, oct-dec. 1995.
- HELLER, M.; NUSSEIBEH, S.; *Israéliens-Palestiniens: le partage de la terre*. Balland. Paris, 1992
- PASSIA; *Documents on Palestine*, Vol.II, 1997
- ROY, S.; “De-Development revisited: palestinian economy and society since Oslo” *Journal of Palestine Studies*. Vol 28, No 3 (Spring 1999)
- SAID, E.; *Palestina. Paz sin territorios*. Nafarroa. Txalaparta. 1997
- SAID, E.W.; *The end of the Peace Process: Oslo and after*. NY 2000

- SEGURA, Antoni.; *Más allá del Islam. Política y conflictos actuales en el mundo musulmán*. Alianza, Madrid, 2001
- SEGURA, Antoni; *Aproximació al món islàmic. Des dels orígens fins als nostres dies*. Pòrtic/Ediuoc, Barcelona, 2000
- UNESCO ; *Economic and Social conditions in the West Bank and Gaza Strip, Quarterly report*. Gaza. Oficina de l'ONU del Coordinador especial en els territoris ocupats. Abril, 1997
- UNESCO; *Closure drove two million palestinians into poverty*. Feb 2001
- USHER, Graham; *Palestine in Crisis. The struggle for peace and political independence after Oslo*. Pluto Press, Londres, 1997.